Fru Regel Amrain og hendes yngste søn

Bibliotek 1800

Gottfried Keller

Gottfried Keller

Fru Regel Amrain og hendes yngste søn

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Gottfried Keller: *Fru Regel Amrain og hendes yngste søn* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Gottfried Keller: *Fru Regel Amrain og hendes yngste søn* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of*

art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Fru Regel Amrain og hendes yngste søn

Regula Amrain hed en kone i Seldwyla, hvis mand havde forladt hende og var rejst sin vej; han havde ejet et stort stenbrud omme bag den lille by, som han havde udnyttet i sin tid, og det på rigtig seldwyler-maner. Den lille flække var hovedsagelig bygget af den gode sandsten, bjerget bestod af, og den gæld, der hvilede på husene, kunne forfølges tilbage til begyndelsen af denne sandstensperiode, for intet syntes seldwylerne mere egnet til genstand for en livlig omsætning end et sådant stenbrud, og det lignede et i klippen udhugget romersk amfiteater, over hvis scene den ene ejer forfulgte den anden i hurtig skiften.

Hr. Amrain var en anselig mand, der kunne konsumere en respektabel mængde kød, fisk og vin, og som brugte en svær mængde silketøj til sine brede, smukke veste, der spillede i vekslende farver, snart himmelblå, snart kirsebærrøde og i stortavlede mønstre. Oprindelig havde han været knapmager og havde også nu og da drejet folk en knap. Men efterhånden som hans korpus udvidede sig med årene, blev han mindre skikket til det stillesiddende liv, og da han først havde taget det rigtige phæaker-opsving: den røde fløjlsvest, guldurkæden og signetringen, gav han knapmageriet afsked og overtog på en vigtig generalforsamling af Seldwyla-spekulanter det omtalte stenbrud. Han havde nu fundet den rette omvandrende levevis, der anstod ham, idet han hyppigt, når vejret indbød dertil,

foretog en promenade ud til stenbruddet, udstyret til denne tur med en rød brevtaske fuld af papirer og en elegant spadserestok, hvorpå der med sølvstift var anbragt en tommestok, og støttet til den spankede han nu om derude, prikkede af og til i en af de pantsatte stendynger, tørrede sig sveden af panden, stirrede ud i den smukke egn og vendte så skyndsomst tilbage til byen for dér at varetage sine egentlige forretninger, der bestod i omsætning af de forskellige værdipapirer, som hans brevtaske indeholdt, noget der bedst lod sig besørge i de kølige skænkestuer. Kort sagt, han var en ægte seldwyler lige til den politiske ustadighed, der dog blev anledningen til hans tidlige fald.

Dermed hang det således sammen: En konservativ kapitalist fra en pengeby, hvor man ikke forstod spøg, havde anbragt nogle penge i stenbruddet og havde dermed troet at tage en god partifælle under armene. Og da nu hr. Amrain i et anfald af fuldstændig tankeløshed lod sig henrive til nogle højst kompromitterende, liberale udtalelser, som det tjenstfærdige rygte bragte videre, blev den omtalte herre med rette opbragt; thi intetsteds er politisk letsind mere fordømmeligt end hos en stor, tyk mand, der går med broget fløjlsvest! Den fortørnede velynder drog derfor skyndsomst og uden mindste varsel sine penge ud af forretningen og drev således før tiden den bestyrtede Amrain ud af stenbruddet og ud i den vide, vide verden.

Man vil kun sjældent se, at det går svære, tykmavede mænd dårligt, fordi de gennemgående besidder en forunderlig, aldrig svigtende evne til at sørge for deres fordringsfulde legemsbygning, så at næringsmidlerne aldrig ret længe kan

unddrage sig dem, men stedse bliver magnetisk tiltrukne af et sådant bjerg af mave. Således spiste den landflygtige Amrain sig også igennem verden hinsides Atlanterhavet, og endskønt han ikke mere opnåede nogen højhed, spiste og drak han dog lige så drabeligt, hvor som helst han færdedes i den nye verden, som han tidligere havde gjort i den gamle.

Men, da seldwylerne nu kom sammen for at rådslå om, hvem af dem, der var den værdigste og mest skikkede til i den følgende tid at gøre honnør ved stenbruddet, var det dem en slem streg i regningen, da hr. Amrains tilbageblevne kone satte sin fod på sandstenen og i kraft af en lille formue, som hun havde fået ved arv, trak stenbruddet til sig og erklærede at ville fortsætte forretningen og om muligt at kunne tilfredsstille sin mands kreditorer. Dette gjorde hun dog først, da hendes mand allerede var hinsides Atlanterhavet og ikke mere kunne komme tilbage. Man søgte på enhver mulig måde at bringe hende til at afstå fra dette forehavende; men hun viste en sådan raskhed, omsigt og bestemthed i sin optræden, at alle disse forsøg mislykkedes, og at stenbruddet virkelig forblev i hendes besiddelse. Hun drog nu omsorg for, at arbejdet blev udført med flid og orden under ledelse af en fremmed, duelig værkfører, og grundede for første gang foretagendet på virkelig produktion i stedet for på en blot nominel omsætning. I begyndelsen søgte man at lægge hende alle mulige hindringer i vejen; men man kunne ikke komme hende til livs, da hun som kvinde og sparsommelig moder ikke havde nogen synderlige udgifter i sammenligning med de flotte herrer i Seldwyla og derfor på den simpleste måde af verden var i stand til at afslå ethvert angreb og betale alle begrundede fordringer. Dog var

det en hård dyst, hun måtte gennemgå, og hun måtte være på benene nat og dag og opbyde alt sit mod, sin list og sin kraft for at hævde stillingen.

Fru Regel var ikke hjemmehørende i byen, men havde giftet sig ind i seldwylerlaget; hun var en stor, frisk og håndfast dame med kraftige, sorte hårfletninger og et fast, mørkt blik. Hun havde tre drenge med sin mand på omtrent ti, otte og fem år, som hun ofte betragtede opmærksomt og alvorligt, som om hun overvejede, om de også var værd at hun holdt huset på benene for deres skyld, da de jo dog var og blev seldwylere alle deres dage. Men da knægtene nu en gang var hendes børn, så indgød egenkærligheden og moderkærligheden hende altid nyt mod, og hun tiltroede sig, at hun også i denne henseende nok skulle få et andet snit på tingene, end det var skik og brug i Seldwyla.

Hensunken i sådanne tanker sad hun en gang efter endt aftensmåltid ved bordet i dybe tanker med forretningsprotokollen og en bunke regninger på bordet foran sig. Drengene var i seng og sov i et tilstødende værelse, hvortil døren stod åben, og hun havde just for et øjeblik siden med lampen i hånden betragtet de tre sovende småfyre og i særdeleshed den mindste af dem, der lignede hende mindst. Han var blond, havde en rask lille stumpnæse, mens hendes egen var lang og lige og havde et udtryk af sindig alvor, og når hendes mund havde et præg af sluttethed og strenghed, så havde den lille Frits' læber derimod noget trodsigt fremspringende, selv når han sov. Alt dette havde han arvet fra faderen, og det var just det, der havde behaget hende så meget hos denne, den gang hun giftede sig med ham, og som nu også

tiltalte hende så stærkt hos hendes lille dreng, på samme tid som det indgød hende alvorlig bekymring. Når et ansigt først en gang tiltaler en, så hjælper ingen urt imod det; derfor var fru Amrain glad over, at den gamle var borte, så hun ikke mere så ham; men i det yngste af børnene havde han efterladt hende et nøjagtigt billede af sit ydre menneske, som hun aldrig kunne se sig mæt på.

I disse bekymrede tanker traf værkføreren hende, da han trådte ind for i forening med hende at gennemse regnskaberne, opgøre beholdningen og afhandle forskellige vigtige spørgsmål driften angående. Det var en køn, energisk, ung fyr, slank og kraftig af legemsbygning, mådeholdende i sin levevis, flittig eg udholdende i arbejdet og dertil udstyret med en vis enfoldig snuhed, som i forening med bestyrerindens solide egenskaber hjalp godt til at holde forretningen oven vande og gøre seldwylernes tankeløse spidsfindigheder til skamme. Imidlertid var han jo dog et menneske og tænkte derfor først og fremmest på sig selv, og når han hengav sig til disse betragtninger kan det ikke nægtes, at tanken om at være herre og mester i forretningen og at skaffe sig et blivende sted i huset havde en vis tillokkelse for ham, hvorfor han også gentagne gange i al ærbødighed havde givet fru Regula et vink om at skaffe sig en lovformelig skilsmisse fra sin bortrejste mand.

Hun havde godt forstået hans hentydninger; dog stred det mod hendes stolthed at lade sig skille offentligt og med vanærende bevisgrunde fra en mand, der én gang havde vundet hende, med hvem hun havde levet sammen, og som havde skænket hende tre børn, og af omsorg for disse børn ville hun heller ikke stille nogen fremmed mand over husvæsenet, og det

var hendes hensigt at bevare familiens ydre enhed, i det mindste indtil sønnerne var blevet voksne og kunne modtage en udelt arv af hendes hånd; thi en sådan tænkte hun virkelig, trods alle vanskeligheder, at skulle samle sammen og således vise de gode seldwyler, hvad der var skik og brug, der hvor hun kom fra. Hun holdt derfor værkføreren i stramme tøjler, men opnåede derved kun at bringe sig selv i endnu større forlegenhed, for da han bemærkede denne modstand og fik øjet op for hendes bestemte karakter, forelskede han sig først rigtigt i hende og begyndte for fuldt alvor at tænke på opnåelsen af sine ønsker. Han forandrede altså sin opførsel således, at han, i stedet for at han tidligere ærbart havde bejlet til hendes hånd som indehaver af forretningen, nu begyndte at smægte for hendes person, hvor hun gik og stod, og stedse sendte hende forelskede blikke, så tit der nogen måde tilbød sig en lejlighed. Dette syntes ham en hensigtsmæssig forandring, da forelskelsen i et menneskes person dog altid bestikker og indtager vedkommende mere end de aller respektableste ægteskabelige hensigter. Og skønt fru Regel ikke opgav sin faste holdning eller gik hen og forelskede sig i ham igen, så blev det hende dog nu vanskeligere at afvise hans tilnærmelser uden helt at bryde med ham og derved tabe ham for forretningen, og det er som bekendt en af kvindernes hovedpassioner at holde fast på nyttige venner og partifæller, så længe det blot kan ske uden alt for store ofre.

Da værkføreren trådte ind i stuen, skinnede hans øjne med en usædvanlig glans; for han havde i selskab med nogle forretningsmænd, med hvem han havde haft et varmt lille sammenstød til bedste for sin frue, drukket en god flaske vin.

Mens han gav hende sine meddelelser og derpå gennemså forretningspapirerne sammen med hende, så han ofte uforvarende på hende og blev efterhånden mere og mere adspredt og besynderlig, som én, der har noget i sinde. Hun drog sin stol noget bort og begyndte at tage sig bedre i agt, hvorved hun dog næppe kunne undertrykke et fint smil ligesom af spot over den unge mands pludselige foretagsomhed. Men nu greb han med ét begge hendes hænder og søgte at drage den smukke unge kone til sig, idet han samtidig begyndte at smigre hende i de ømmeste og voldsomste udtryk, hvorved han dog betjente sig af den samme halvt hviskende tone, hele deres forhandling var blevet ført i af hensyn til de sovende børn, og foreholdt hende ret indtrængende dog ikke at lade sit liv hengå så tomt og ubenyttet, men være kønt fornuftig og modtage hans oprigtige hengivenhed. Hun dristede sig ikke til nogen rask bevægelse eller noget højrøstet ord af frygt for at vække børnene i utide; dog hviskede hun til ham i en yderst opbragt tone, at han skulle slippe hendes hænder og uopholdelig forføje sig bort. Han slap hende dog ikke, men drog hende endnu fastere til sig og forestillede hende i indtrængende ord hendes ungdom og skønhed og den tåbelighed, hun begik ved ikke at nyde så kostelige goder, før de forsvandt. Hun gennemskuede let sin fjende, hvis øjne skinnede lige så meget af forslagenhed som af livslyst, og forstod, at det kun var hans hensigt ad denne lidenskabeligt-sanselige vej at underkaste sig hende og gøre hende til bytte, hvorved det ville tage en bedrøvelig ende med hendes selvstændighed. Hun gav ham også dette at forstå ved hånlige øjekast, mens hun så lydløst som muligt kæmpede for at frigøre sig for hans omfavnelser, hvilket han kun besvarede

med dobbelt påtrængenhed og forøgede kraftanstrengelser. På denne måde brødes hun en god tid med den kraftige mand, uden at det lykkedes nogen af parterne at opnå sin hensigt, og dette foregik i fuldstændig tavshed med undtagelse af den larm, som bordet rysten eller et vredt udbrud eller suk nu og da forårsagede, og således vaklede den brave kone mellem troskaben mod sit livs trefoldige glæde og bekymring, der slumrede i naboværelset, og det vågne livs rasende stormløb. Hun var næppe tredive år gammel og havde allerede i adskillige år været forladt af sin mand, og blodet flød lige så raskt og varmt i hendes årer som i nogen andens; var det da så underligt, at hun til sidst et øjeblik gav tabt og drog et dybt suk, og at der i dette øjeblik fo'r en tvivl igennem hende, om hvorvidt det også lønnede sig at være så trofast og udholdende i savn og i arbejde; om ikke hendes eget liv til syvende og sidst måtte være hovedsagen, og om det ikke ville være klogere at gøre som de andre og indrømme, ikke den frække angriber, men sin egen ungdom, hvad der kunne gøre hende livet let og muntert; i Seldwyla gik tingene måske alligevel deres egen skæve gang! Idet denne tanke et øjeblik gennemfo'r hende, kom hendes hænder uvilkårligt til at skælve imellem hans, og ikke så snart mærkede værkmesteren dette gunstige omslag i vejret, før han genoptog sine anstrengelser, og måske ville han, til trods for den tapre frues fornyede modstand, til sidst være gået af med sejren, hvis der ikke på dette skæbnesvangre tidspunkt havde vist sig en uventet hjælp.

Der lød nemlig et halvt vredt, halvt ængsteligt råb fra sovekammeret ved siden af: "Moder! Der er en tyv i huset!" og med dette udråb styrtede den yngste af drengene, den lille

Frits, ind i værelset og lignede fuldstændig en lille St. Georg. Hans gyldne krøller bølgede om det af søvnen rødnede ansigt; de blå øjne lynede af en skøn harme, og overlæben skød sig frem med et trodsigt udtryk. Den snehvide, stumpede skjorte flagrede om ham som en korsfarers tunika, og i de små, bare arme svingede den lille ridder en lang gardinstang med en tyk, forgyldt knop i enden, som han med al kraft førte imod værkmesterens hoved, så at denne forlegen måtte gnide sig på den ved slaget frembragte bule, og det klare vand kom ham i øjnene. Hurtigt løftede fru Amrain drengen i vejret og spurgte ham, idet hun rødmede:

"Men hvad går der dog af dig, lille Frits! Kender du ikke Florian? Han gør os jo ingen fortræd!"

Drengen begyndte nu at græde bitterligt og klamrede sig ganske forlegen til moderens knæ. Hun tog ham da op på armen og trykkede ham til sit moderlige bryst, idet hun med en næppe undertrykt latter afskedigede den forbløffede Florian, der, skønt han gerne havde givet den lille en på øret, måtte gøre gode miner til slet spil og nu forlegen trak sig tilbage. Hun låsede skyndsomt døren af efter ham, så standsede hun dybtåndende og tankefuld midt i stuen med det tapre barn på sin arm. Han slyngede sin lille venstre arm om hendes hals, og med den højre stemmede han den lange gardinstang med den forgyldte knop imod gulvet. Hun stirrede nu opmærksomt ind i barnets ansigt, der var hendes eget så nær, og dækkede det med kys; omsider greb hun om lampen for at gå ind i sovekammeret og se til de to ældste drenge. De sov som murmeldyr, og havde ikke hørt en smule af det hele. De syntes således at være nogle nathuer, endskønt de i udseendet lignede hende selv, hvorimod

den yngste, der lignede sin fader så påfaldende, havde vist sig som en årvågen, fintfølende og modig lille knægt og syntes at ville udvikle sig til det, som den gamle egentlig skulle have været, og som hun også i sin tid havde troet at finde hos ham. Mens hun grublede over dette besynderlige spil af naturen og ikke ret vidste, om hun skulle glæde sig over, at dette udtrykte billede af den en gang elskede mand syntes at være bedre end de billeder af hende selv, der lå der og snuede så roligt, lagde hun atter barnet ned i dets lille seng, dækkede det til og besluttede fra nu af at sætte alt sit håb og sin lid til den lille St. Georg og at gøre alt for at gengælde ham hans unge riddertjeneste. Når de andre to sovetryner, tænkte hun, der jo dog alligevel er mine børn, da også vil følge med på den gode vej, nu vel, så meget desto bedre.

Næste morgen syntes lille Fritz allerede at have glemt det natlige optrin, og selv da drengen efterhånden udviklede sig til mand, blev denne begivenhed dog aldrig med en stavelse omtalt imellem dem. Ikke desto mindre beholdt sønnen en tydelig erindring om den, selv da han havde glemt mange vigtigere oplevelser i hans senere liv. Han huskede ganske nøje, at han var vågnet straks ved at værkmesteren trådte ind i værelset, da han, til trods for et godt sovehjerte, hørte alt og var en vagtsom lille fyr. Han havde lyttet til hvert ord af samtalen, indtil moderen begyndte at blive vaklende, og da var han, uden egentlig at have forstået, hvad det gjaldt, men ledet af en anelse om noget farligt og fremmed, blevet grebet af en så heftig angst på hendes vegne, at han, da han mere følte end egentlig hørte den tavse brydekamp, var sprunget op for at ile hende til hjælp. Men hvem fatter, ad hvilke hemmelige veje tanker og

forestillinger liste sig ind i sindene hos os menneskebørn? Hvem lærte den lille gavstrik det ubevidste finfølelsens hykleri, den lynsnart opsteg i hans tanke i det øjeblik, da han så værkføreren, som han meget godt kendte, og som straks indgav ham den tanke at anstille sig, som om han så en tyv og således med den største frimodighed slå sin modstander på planeten?

Men, hans moder holdt det løfte, hun havde givet sig selv, og opdrog ham således, at han blev en brav mand i Seldwyla, en af de få, der holdt stand under alle livets omskiftelser. Hvorledes hun egentlig udrettede dette, lader sig vanskeligt nok forklare; thi hun opdrog virkelig så lidt på ham som vel muligt, og hele hemmeligheden bestod næsten udelukkende deri, at det unge træ, der var af samme tømmer som hun selv, voksede op i hendes nærhed og under væksten rettede sig efter hende. Dygtige og velstillede folk har altid langt mindre besvær med at opdrage deres børn ordentligt, hvorimod det falder vanskeligt for en tølper, der ikke selv kan læse, at lære et barn det. Hele hendes opdragelseskunst gik kun ud på, at hun uden alt føleri lod sin lille søn mærke, hvor meget hun holdt af ham, hvorved det efterhånden blev ham en slags frivillig nødvendighed altid at være hende til behag, og deraf blev så følgen, at han ved enhver lejlighed tænkte på hende. Uden i nogen måde at indskrænke hans frihed, havde hun drengen meget omkring sig, hvorved han tilegnede sig hendes sædvaner og tænkemåde og snart rent uvilkårligt ikke foretog sig andet, end hvad der stemte med moderens smag. Hun holdt ham altid tarveligt, men dog godt klædt og med en vis skønsom smag: derved opnåede hun, at han følte sig sikker, vel tilfreds og uhindret i sin dragt, uden at han egentlig nogensinde fik anledning til at

tænke på, hvad han havde på, hvorved al forfængelighed og lyst til at være anderledes eller bedre klædt, end han netop var, blev undgået. På samme måde med maden: hun opfyldte ethvert billigt og uskadeligt ønske fra ethvert af sine tre børn, og ingen fik i hendes hus noget at spise, som ikke også de andre fik deres del af; men, trods al regelmæssighed og rigelighed, behandlede hun dog maden med en vis ligegyldighed og hensynsløshed, så at Fritz også i den henseende ganske af sig selv lærte ikke at lægge nogen vægt på, hvad han spiste, og ikke, når han først var mæt, at give sig til at spekulere på uopnåelige rariteter. Kun det forfærdelige vigtigmageri og den højtidelighed, hvormed de fleste af de gode husmødre udbreder sig over maden og alle køkkenets anliggender, fremkalder hos de fleste børn den lækkersultne grådighed og det tallerkenslikkeri, der med tiden og årene udvikler sig til vellevned og overdådighed. Mærkeligt nok gælder hos alle germanske folkestammer den for den bedste og dygtigste husmoder, der gør mest støj med sine gryder og tallerkener, og som aldrig lader sig se, uden at hun har noget spiseligt i hænderne. Er det da underligt, at de herrer germaner udvikler sig til de grådigste lækkermunde, der grunder hele livets lykke på et velordnet køkken og fuldstændig glemmer, hvilken biting maden egentlig er på denne hurtige livsvandring. På samme måde tog hun det med det, der ellers af forældre behandles med forfærdelig meningsløs højtidelighed og hellighed, nemlig pengene. Så snart det kunne ske, indviede hun sin søn i sine formuesomstændigheder, lod ham tælle pengesummer for hende og gemme dem i hendes skuffe, og så snart han formåede at kende præget på de forskellige mønter, overlod hun ham en lille sparebøsse til fuldstændig fri

rådighed. Når han begik en dumhed eller gav efter for sine lækkersyge tilbøjeligheder, så behandlede hun det ikke som en kriminalforbrydelse, men viste ham med nogle få ord det tåbelige og latterlige i hans handlemåde. Når han rapsede noget eller tilegnede sig noget, der ikke hørte ham til, eller gjorde sig skyldig i et af disse hemmelige småindkøb, der plejer at ryste forældre så dybt, så gjorde hun ikke nogen begivenhed af det, men skammede ham simpelthen ud som en tåbelig og tankeløs dreng. Men desto strengere var hun imod ham, når han, hvad der dog kun sjældent gik på, viste sig lav og smålig i ord eller adfærd; da læste hun ham strengt og skånselsløst teksten og gav ham så forsvarlige ørefigener, at han sent glemte en sådan begivenhed. Alt dette plejer i almindelighed at blive taget på stik modsat måde. Når et barn forsér sig i pengesager eller tillister sig et eller andet med urette, så bliver forældre og lærere grebet af en ganske mærkværdig frygt for en forbrydersk fremtid, ret som om de vidste fra sig selv, hvor stor fristelsen er til at blive en tyv eller bedrager! Hvad der i nioghalvfems af hundrede tilfælde ikke er andet end et øjeblikkeligt, uforklarligt indfald eller tilbøjelighed i det gærende barnesind, det bliver gjort til genstand for en frygtelig strafferet og der tales om intet uden galge og tugthus. Som om ikke alle disse kære, små menneskespirer nok af sig selv med den vågnende fornuft, ved den menneskelige egenkærlighed eller blot ved deres forfængelighed vil være beskyttet mod at blive tyve og kæltringer.

Hvor mildt og venskabeligt bliver der derimod ikke taget på de tusinde mindre træk og ytringer af misundelse, hadefuldhed, forfængelighed, anmasselse, selvgodhed og

egenkærlig opgåen i sig selv. Hvor bliver der ikke smigret og kælet for alle disse vakre små anlæg, og hvor lidt giver de brave opdragelseskunstnere agt på et løjet og forblommet væsen hos et barn, mens de med højstemte formaningstaler kaster sig over et andet, der af kådhed eller forlegenhed ganske naivt har gjort sig skyldigt i en enkelt, dristig afvigelse fra sandheden. Ti her har de en håndgribelig og bekvem anledning til at tordne det lille opfindergeni deres: "Du må ikke lyve!" ind i øret. Når nu lille Fritz gjorde sig skyldig i en sådan uforsagt løgn, så sagde fru Regel gerne, idet hun betragtede ham med store øjne:

"Hvad skal det betyde, din abekat? Hvorfor kommer du med sådanne dumme opdigtelser? Tror du, at du kan holde voksne mennesker for nar? Vær du glad ved, at der ikke er nogen, der lyver for dig, og lad den lags dumme narrestreger fare!"

Når han ville hjælpe sig med en nødløgn for at dække over en eller anden forseelse, han havde begået, så viste hun ham med alvorlige og kærlige ord, at sagen ikke derved blev en anden, og forstod at gøre ham det klart, at han ville befinde sig bedre ved åbent og ærligt at tilstå en begået fejl, men hun byggede ikke nogen ny straffeproces på en sådan begivenhed, men behandlede sagen, ganske bortset fra, om han havde løjet eller ikke løjet, således at han snart følte det meningsløse og foragtelige i slige opdigtede påfund og følte sig for stolt til at gøre sig skyldig i dem.

Når han derimod røbede den mindste tilbøjelighed til at pynte sig med en eller anden egenskab, som han ikke besad, eller at overdrive noget, som han mente kunne tale til hans ros, eller prale af noget, som han i virkeligheden ikke duede til, så irettesatte hun ham med hårde og skarpe ord, ja gav ham

undertiden nogle knubs, når hun fandt det alt for stygt. Ligeledes, når hun bemærkede, at han løj for andre børn under deres lege for at skaffe sig en eller anden lille fordel over dem, straffede hun ham hårdere, end om han havde nægtet en betydeligere forseelse.

Hele denne opdragelse kostede imidlertid næppe så mange ord, som der har behøvedes for at skildre den her, og den beroede ganske vist mere på fru Amrains karakter end på noget forud lagt eller tillært system. Derfor vil en del af hendes fremgangsmåde ikke kunne anvendes af folk, der ikke har hendes karakter, mens en anden del, f. eks. hendes forhold til børnenes påklædning og deres spise, dog med hensyn til pengene ikke kan anvendes af ganske fattige folk. Thi hvor man f. eks. slet ikke har noget at spise, der bliver maden med nødvendighed hvert øjeblik hovedsagen, og børn, der er opdraget under sådanne forhold, vil man vanskeligt kunne vænne af med begærligheden, da al tanke og tragten i sådant hus med nødvendighed drejer sig om at få noget at spise.

I særdeleshed så længe drengen var mindre, havde moderen ikke meget besvær med hans opdragelse, da hun som sagt ikke så meget opdrog ham med munden som med sin hele personlighed, som hun nu engang gik og stod, hvad der altså faldt sammen med hendes hele øvrige tilværelse. Ville man nu spørge, hvori hun da viste sin særegne styrke og troskab ved en så simpel og tilsyneladende så overordentlig let opdragelsesmetode, så måtte man svare: ene og alene i den kærlighed, hun forstod at vinde drengen med og meddele ham sin egen personligheds præg, og hvorved hun, som ved et

hemmeligt medium, formåede at indgyde ham sine egne følelser.

Dog udeblev den tid ikke, da der måtte anvendes ej mere bevidst og kraftig opdragelseskunst, da nemlig den gode Fritz voksede til og begyndte at anse sig for en fuldfærdig mand. Da stod moderen først ret på vagt; thi først nu skulle det vise sig, om han ville styre ind i et godt eller et dårligt farvand. Det var kun få gange, at hun på afgørende og energisk måde krydsede hans ungdommelige selvstændighedsfølelse, men hver gang til rette tid og dertil så pludseligt, overbevisende og afgørende, at hendes indgriben ikke kunne forfejle sin virkning.

Da Fritz nu nærmede sig de atten år, var han en smuk, ung fyr, han så godt ud med sit blonde hår og de blå øjne, og han viste en udpræget sikkerhed og selvstændighed i alt, hvad han foretog sig. Han havde allerede overtaget bedriften, hvad angik arbejdet i det fri, efter at han fra sit fjortende år havde arbejdet med i stenbruddet. Han havde allerede et alvorligt og klogt ansigt, og var dog munter og livlig, og, hvad der behagede hans moder mest, var hans evne til at omgås alle, uden dog at lade sig påvirke af de menneskers væsen, som han omgikkes. Hun søgte ikke at afholde ham fra at gå ud og søge samkvem med andre unge mennesker, når tiden faldt ham for lang derhjemme; men hun bemærkede med glæde, at han i grunden ikke følte sig videre tiltalt af disse unge seldwyleres væsen, som han afvekslende plejede omgang med, at han egentlig overså dem og kun forslog tiden i deres selskab så længe han fandt det for godt. Hun så også med fornøjelse, at han ikke lod sig lumpe, og at han ved drikkelag gav mangen en flaske til bedste uden nogensinde selv at lade sig drikke på pelsen, at han aldrig var

med til ej slet streg eller lod sig indvikle i et tåbeligt klammeri, endskønt han kom meget ud omkring og vidste besked med alt, hvad der foregik, uden dog at være en nyhedskræmmer eller et hængehoved. Uden at være hovmodig overfor andre, forstod han ret godt at gøre sig gældende og kunne godt bide fra sig, når det kom an på det. Fru Regula var derfor ved godt mod og tænkte, at det var netop, som det skulle være, og at hendes yngste søn ikke var tabt bag af en vogn.

På samme tid lagde hun mærke til, at han begyndte at blive rød i hovedet, når der kom kønne piger i hans nærhed, ja at han betragtede endog de grimme opmærksomt og kritisk, og at han blev forlegen, når der var en smuk og livlig dame i samme stue som han, skønt han hemmeligt slugte hende med øjnene. Af disse tegn drog fru Amrain to slutninger: den første, at han endnu var fuldstændig ufordærvet, men dernæst den, at hvis han truedes af nogen fare for at blive draget med på seldwylernes brede vej, så var det fra damerne, at faren kom, og hun sagde straks i sit stille sind: Nå, det er dér, du vil smutte ud, din gavtyv.

Denne bys skønheder var ikke værre end deres mænd, og når de først kom en smule til års, holdt de endogså mangen gang sammen på stumperne, når deres mænd var mest tilbøjelige til at lade dem gå med i løbet. Men, da mændene nok holdt af at slå en smule til skaglerne, så ville damerne, så længe de var i welten, heller ikke stå tilbage, og hos det smukke køn drejer sig som bekendt alle forvildelser og udskejelser om ét og det samme, hin gamle historie, der på så mangfoldige måder virker tilbage på de hrr. medskyldiges ve og vel. Man kan derfor let

tænke sig, at det også i så henseende gik noget lystigere til i Seldwyla end de fleste andre steder.

Idet fru Amrain nu holdt skarpt udkig og halvt bister, halvt bange ventede på, når og hvordan man ville tage fat på at fordærve hendes barn, indfandt der sig snart en lejlighed for hendes moderlige indskriden. Der blev givet et stort bryllup på rådhuset, de nygifte hørte begge til byens toneangivende kredse, i hvilke det gik så muntert og ubundet til som muligt. Som på andre steder i Schweiz, møder der også ved bryllupperne i Seldwyla – for så vidt de da fejres med banket og bal om aftenen – to slags gæster: de egentlige, indbudte gæster, og dernæst disses venner og bekendte, der overdænger de første med allehånde skæmtsomme bryllupspresenter med vittigheder, digte og snurrige deviser. De møder i den anledning iført allehånde komiske kostumer, svarende til beskaffenheden af de af dem medbragte foræringer, og er desuden maskerede; hver af dem opsøger nu sin ven eller slægtning, stiller sig hen bag ved hans stol, overrækker ham sin foræring og holder sin tale. Fritz Amrain havde besluttet ved denne lejlighed at overbringe en lille kusine en foræring, og hans moder havde intet imod dette, da pigen endnu var meget ung og velartet. Dog var det egentlig mindre kusinen, der lokkede ham, end en hemmelig længsel efter en gang at tumle sig rigtigt blandt Seldwylas lystige damer, der stod i stort ry for munterhed, især ved slige festlige sammenkomster. Han kunne ikke blive enig med sig selv om, hvilken forklædning han skulle vælge, og først om aftenen på selve bryllupsdagen besluttede han sig efter nogle bekendtes råd til at tage dameklæder på. Hans moder var netop gået ud, da han optaget af dette lystige

indfald kom løbende hjem for straks at sætte det i værk. Uden at tænke noget ondt ved det kastede han sig over sin moders klædeskab og gennemrodede det, med hjælp af en leende tjenestepige, så længe, til han havde fået pillet alle de bedste og mest brogede klædningsstykker ud til dette brug. Han tog moderens smukkeste og fineste kjole på, som hun selv kun brugte ved højtidelige lejligheder, og desuden forsynede han sig af forskellige æsker med en rigelig mængde strimler, bånd og hvad andet, der hørte med til et fuldstændigt dametoilette. For at der intet skulle mangle, hængte han sluttelig moderens kæde om halsen og drog således udstafferet ud for at mødes med sine kammerater, der imidlertid også havde fuldendt deres omklædning. Dér lagde to muntre søstre den sidste hånd på hans toilette, idet de friserede hans blonde hoved på det skønneste og udstoppede hans bryst til en så naturtro kvindebarm som muligt. Idet han nu sad på en stol og lod de lidet undselige piger foretage disse forskønnelser af hans person, rødmede han den ene gang efter den anden, og hans hjerte bankede af glad forventning, mens den onde samvittighed på samme tid begyndte at røre sig hos ham og tilhviskede ham, at alt dog måske ikke var så ganske, som det burde være. Da han nu i selskab med de andre begav sig op på rådhuset medførende sine foræringer i en kurv, så han så naturlig forvirret og undselig ud som en virkelig ung pige; han slog øjnene ned, og da han således trådte ind i bryllupssalen, vakte han almindelig beundring, især hos damerne.

Imidlertid var hans moder kommet hjem, og da hun så det åbentstående klædeskab og den forstyrrelse, han havde anrettet i æsker og skuffer, og da hun hørte, hvad meningen var med alt

dette, og at hendes alderdoms håb havde iført sig kvindeklæder, oven i købet hendes bedste, og var draget afsted i dem, da blev hun først grebet af en heftig vrede og dernæst af en endnu heftigere uro; for intet syntes hende mere egnet til at bringe et ungt menneske på afveje, end når han i kvindeklæder begav sig til et Seldwyla-bryllup. Hun lod derfor sin aftensmad stå urørt og gik en tidlang omkring i den største uro uden at vide, hvordan hun skulle udrive sin søn af den overhængende fare. Hun syntes ikke om ligefrem at lade ham hente hjem, da hun frygtede for, derved at tilføje ham en beskæmmelse; hun ængstedes heller ikke uden grund for, at man skulle holde ham tilbage, eller at hans stolthedsfølelse skulle være ham til hinder for at efterkomme en sådan opfordring. Og dog følte hun levende, hvor let han i en eneste sådan nat kunne komme på gale veje og blive ført ind på en forkert kurs. Da hun ikke kunne finde ro for sine ængstende tanker, besluttede hun sig til sidst kort og godt til selv at hente sin søn hjem, og da hun let kunne finde et påskud i sit bekendtskab med flere af gæsterne, tænkte hun, at hun selv kunne blive der en times tid. Hun klædte sig hurtigt om og valgte en dragt, der var lidt bedre end den, hun gik med til daglig brug, og dog ikke festlig nok til at røbe en alt for stor ærbødighed for den lystige forsamling. Hun begav sig da på vej til rådhuset, kun ledsaget af tjenestepigen, der bar en lygte foran hende. Hun betrådte først spisesalen; men spisningen og munterheden med gaverne var allerede forbi, og overbringerne af disse havde taget deres masker af og blandet sig mellem de andre gæster. I salen var der intet at se uden nogle spredte grupper af herrer, hvoraf nogle spillede, andre drak, og hun steg derfor op ad en trappe til et gammelt galleri,

hvorfra hun kunne overskue salen, hvor man dansede. Dette galleri var fyldt med alle slags mennesker, der ikke hørte med til selskabet, men som herfra turde betragte dansen omtrent som indvånerne i en residensstad kunne overvære en fyrstelig forsamling. Fru Regula kunne således ubemærket iagttage ballet, der gik temmelig højtideligt til og med sit latterligt stive ceremoniel nogenlunde dækkede over den almindelige lystenhed og begærlighed. For seldwylerne holdt strengt over formen, de hyldede sætningen: Enhver ting til sin tid og når de med ringe anstrengelse kunne give et efter deres begreber nobelt bal, hvorfor skulle de så ikke gøre det?

Fritz Amrain var imidlertid ikke at se blandt de dansende; hans moder mønstrede dem længe forgæves uden at kunne opdage et glimt af ham; men jo længere hun spejdede, desto mere opsat blev hun på at finde ham, og nu, ikke længere alene af bekymring, men også for at se, hvorledes han egentlig tog sig ud, og om han ikke gjorde sig latterlig i sin nye positur ved at slentre om som en sjusket påklædt dame. Hensunken i disse overvejelser kom hun ind på en sidegang til det omtalte galleri, som endte med et vindue, der var forsynet med et forhæng, og som havde den bestemmelse at forsyne denne gang med en smule lys. Dette vindue vendte ind til en mindre sal, et gemak i gammel gotisk stil, og var anbragt højt oppe på væggen i dette. Da hun nu løftede dette forhæng en smule og så ned i det dybtliggende værelse, der var svagt oplyst af et gammeldags dingeldangel af en lysekrone, fik hun øje på en mindre kreds, der havde placeret sig der, og som i al stilhed syntes at more sig på det bedste. Da fru Regel så nøjere til, genkendte hun en syv-otte gifte koner, hvis mænd hun nylig havde set ved

spillebordene, hvor de blærede sig med at spille vanvittig højt spil. Disse damer havde anbragt sig i en tæt halvkreds og foran dem sad et tilsvarende antal unge mænd, stærkt optaget af at gøre kur til dem. Blandt disse var Fritz imidlertid ikke at opdage, og hans moder blev meget glad over dette, da sammensætningen af dette selskab havde en alt andet end beroligende karakter. For da hun mønstrede disse damer enkeltvis, fandt hun, at det var lutter unge fruer, der alle regnedes til kategorien "farlige", og som, selv om deres rygte ikke var spoleret, dog idelig var på tale, hvad der allerede ved den store tolerance, hvormed man behandlede slige sager, kunne være misligt nok. Dér sad for det første Adele Anderau, der ingenlunde var grim; over hendes hele person var der noget yppigt og tillokkende, uden at man ret kunne gøre sig rede for, hvori det lå. Hun forstod at drage alle unge mennesker ind i sin magiske tryllekreds ved et velberegnet blik af de halvtlukkede øjne, hvorved der tændtes en gnist af forhåbningsfuld attrå i deres ubefæstede hjerter. Men hun affærdigede ti af dem på en skånselsløs og opsigtsvækkende måde for desto regelmæssigere at lyksaliggøre den ellevte i en sikker og ubevogtet time. Der sad også den lidenskabelige Julie Haider, der altid offentligt, og i så mange vidners nærværelse som muligt, overøste sin mand med de ømmeste og heftigste kærtegn og var så skinsyg på ham og uafbrudt bebrejdede ham hans utroskab, alt sammen indtil en eller anden blev grebet af heftig misundelse mod den følelsesløse ægtemand og af en ikke mindre heftig lyst til blive delagtig i en sådan skøn lidenskabelighed. Dér sad også den sørgende, blide Emmeline Ackerstein, et ulykkeligt væsen, der blev mishandlet af sin mand, fordi hun intet havde lært og

forsømte sit hus; hun så bleg og smægtende ud og var beredt til med tårer i øjnene at synke om i armene på enhver, der ville trøste hende. Også den slemme Lischen Aufdermaur var iblandt dem, en dame, der drev det med sladder og små skærmydsler, så længe til en af dem, hun havde bagtalt, fik bragt hende i klemme under fire øjne eg hævnede sig på hende. Så fulgte efter en to-tre ganske opvakte, små damer, der uden videre motivering gjorde, hvad de fandt for godt, den lille Theresa Gut, der syntes yderst flegmatisk, hverken så til højre eller venstre, aldrig kom nogen i møde og næppe svarede, når nogen tiltalte hende; men når hun tilfældigvis var blevet indviklet i et eventyr slog hun sig til gavns løs, lo som forrykt og veg ikke tilbage for noget som helst. Og endelig sad der også den letsindige Käthchen Amhag, som altid tyngedes af en masse hemmelige gældsposter.

Da fru Amrain havde gjort sig bekendt med beskaffenheden af dette dameselskab, ville hun just med lettet hjerte og med tak til Gud, fordi hendes søn dog heller ikke fandtes der, vende om, da hun fik øje på endnu en kvindelig fremtoning, som hun i første øjeblik ikke kendte, endskønt det ville forekomme hende, at hun havde set denne dame før. Det var en stor, skøntformet skikkelse med holdning som en amazone og et kækt, blondt krushoved, der halvt undselig, halvt lyksalig sad midt i kredsen af de lystige fruer og blev behandlet med megen opmærksomhed af dem. Men ved næste blik opdagede hun, at det var hendes søn, hun så også, at det var hendes egen violette silkekjole, han havde på, og at den sad godt på ham, og hun måtte tilstå, at han var pyntet meget nydeligt og smagfuldt. Men i samme øjeblik så hun også, hvordan hans ene naboerske

kyssede ham i medfør af en eller anden leg, der netop beskæftigede det animerede selskab, hvordan han straks efter i medfør af den samme leg kyssede sin næste naboerske, og nu tænkte hun, at det øjeblik var kommet, da hun kunne gengælde sin søn den tjeneste, han som femårig pog havde ydet hende.

Hun steg ufortøvet ned ad trappen og trådte ind i værelset med en beskeden og venlig hilsen til det overraskede selskab. Alle rejste sig forlegne; for skønt hun ofte nok bag sin ryg blev alvorligt gennemheglet af sine bysbørn, så indgød hun dog uvilkårligt agtelse, når og hvor hun viste sig. De unge mænd hilste hende med en ærbødighed, hvori der var ikke så lidt forlegenhed, som blev dobbelt oprigtig ved erindringen om deres forudgående vildskab. Af druerne var der heller ingen, der ville have udseende af ikke at stå på en god fod med byens agtværdigste frue eller af ikke at sætte pris på hendes omgang; de trængte sig derfor med højrøstet larm sammen om hende, så snart de først var kommet sig en smule efter overraskelsen. Mest forbløffet var dog Fritz, der ikke mere vidste, hvordan han skulle te sig i sin moders dragt; for hans første bekymring gjaldt denne, og han tænkte, at det alvorlige blik, hun havde tilkastet ham, idet hun trådte ind i salen, gjaldt hendes gode silkekjole.

Anden betænkelighed havde han endnu ikke følt; for midt under den almindelige overgivenhed, der omgav ham, var det ikke faldet ham ind, at moderen kunne misbillige en spøg, der var almindeligt tilladt. Da alle havde sat sig på ny, og fru Amrain havde underholdt sig et kvarterstid med selskabet, kaldte sin søn hen til sig og anmodede ham om at følge sig hjem, da hun nu ville gå. Og da han straks erklærede sig beredt, hviskede hun i en streng tone til ham: "Hvis jeg havde ønsket en

kvindelig ledsager, kunne jeg have ladet Grethe blive her, som har fulgt mig herhen; du er først så god at løbe hjem og tage en bragt på, der anstår dig bedre end denne!"

Han mærkede nu, at det ikke var rigtigt fat, og skyndte sig rødmende bort; men da han ilede hen ad gaden, og den uvante dragt slog ham om fødderne, mens vægteren mistænksomt kiggede efter ham, da mærkede han først rigtig, at det var en ubekvem dragt for en ung republikaner, i hvilken man ikke turde se folk i øjnene. Da han var kommet hjem og hurtigt havde klædt sig om, faldt det ham ind, at hans moder nu befandt sig ganske alene blandt alle disse mennesker oppe på rådhuset, og han blev nu, mærkeligt nok, lige på én gang så vred og så bekymret for hendes ære, at han skyndte sig alt, hvad han kunne, for at komme derop og hente hende derfra. Han troede også at vise hende en slag riddertjeneste ved at komme så hurtigt tilbage og tænkte, at han derved på bedste måde kunne gøre afbigt for, hvad han måske havde forset sig.

Fru Amrain anbefalede sig nu til selskabet og fulgte alvorlig og tavs hjem med sin søn. Ankommet til hjemmet satte hun sig med et suk på sin sædvanlige plads og sad en stund uden at sige et ord. Derpå rejste hun sig, greb den kjole, som hendes søn havde haft på, der endnu lå på en stol, og rev den i stumper og stykker, idet hun sagde: "Den kan jeg nu kaste bort, for jeg vil aldrig mere tage den på!"

"Hvorfor dog ikke?" spurgte Fritz forundret og spagfærdig.

"Hvor skulle jeg," svarede hun, "nogensinde gå med en kjole, hvori min søn har siddet blandt løse kvinder, selv udstafferet som sådan?"

Og hun brast i tårer og bød ham at gå i seng.

"Hoho," sagde han, idet han gik, "den sag er dog vist ikke så farlig."

Men han kunne ikke falde i søvn, da hans hjerne var ophidset såvel af den nylig afbrudte lystighed som af moderens ord; han havde altså god lejlighed til at overveje sagen, og ved nærmere eftertanke fandt han også, at hans moder til en vis grad havde ret, dog kun for så vidt, som han selv foragtede de mennesker, i hvis selskab han havde søgt sin morskab. Denne forklaring var ganske smigrende for hans stolthed, og først da moderen den næste morgen og de følgende dage vedblev at være alvorlig og sørgmodig, kom han på det rette spor. Der blev ikke talt et ord mere om tingen; men Fritz var reddet en gang for alle; for han skammede sig mere for sin moder end for hele den øvrige verden.

Der gik nu nogle måneder uden at fru Regel fandt ny anledning til bekymring. Men, da en dag en ung, blomstrende pige fra landet indfandt sig for at søge tjeneste der i huset, betragtede Fritz hende først længe og ufravendt, og gik derpå i et anfald af fuldstændig selvforglemmelse hen til den unge pige og klappede hende på kinden. Han forfærdedes straks selv over det og gik ud; moderen blev også forfærdet, og pigen vendte sig med vredesrødme på kinderne uden videre omstændigheder for at gå. Da fru Amrain så dette, holdt hun hende tilbage og formåede hende ved nogen overtalelse til at træde i sin tjeneste. "Nu må det briste eller bære," tænkte hun, og havde samtidig en følelse af, at det unge blod ikke længere lod sig beherske alene ved de forebyggelsesmidler, der hidtil havde vist sig tilstrækkelige. Hun opsøgte derfor sin søn endnu samme dag, da han havde sat sig med sin vesperkost i et skyggefuldt lysthus

bag ved huset, hvorfra man havde en vid udsigt over dalen til fjerne højdedrag, hvor der boede andre folk. Hun lagde sin arm om hans skulder, så ham venligt ind i øjnene og sagde:

"Kære Fritz, vær nu blot flink og lydig endnu en to-tre år, så skal jeg skaffe dig den bedste og smukkeste kone, du kan ønske dig, fra den by, hvor jeg selv er fra."

Fritz slog rødmende øjnene ned, han blev meget forlegen og svarede mut:

"Men hvem siger, at jeg vil have en kone?"

"Men du skal have en!" svarede hun, "og som jeg siger dig en god og smuk; men kun hvis du gør dig fortjent til det; for jeg skal nok vogte mig for at føre en retskaffen pige ind i elendighed!"

Med disse ord kyssede hun sin søn, hvad hun ikke havde gjort i umindelige tider, og vendte tilbage til huset.

Han blev nu grebet af en ganske besynderlig stemning, og fra dette øjeblik af var alle hans tanker rettet mod en sådan god og skøn hustru, og disse drømmerier smigrede ham så meget og beskæftigede ham så vedholdende, at han fra nu af ikke havde øje for nogen kvinde i Seldwyla. Den ømhed, hvormed moderen havde ledet hans tanker ind på dette spor, gav hans ønsker en ædlere og inderligere retning, og han hengav sig til en følelse af tryghed ved tanken om, at man mente ham det så godt. Han afventede imidlertid ikke de to års forløb og udfaldet af moderen foranstaltninger, men begyndte allerede kort tid efter om søndagen, når vejret var smukt, at foretage små udflugter omkring i landet og navnlig at strejfe om i moderens hjemstavn. Han havde så godt som aldrig før været på den kant, men blev meget venligt modtaget af sin moders slægtninge og

venner, da de fandt stort behag i den smukke unge mand, og han tilmed var en slags mærkværdighed som en velopdragen og solid seldwyler, der oven i købet var fri for ethvert stænk af pral og stortalenhed. Han blev mere og mere en hyppig gæst der på egnen, hvor han ret følte sig hjemme. Han moder mærkede det godt og glædede sig i stilhed over det; derimod anede det hende ikke, at han, uden at hun havde mærket det mindste til det, allerede havde fået sig en kæreste, der syntes ham fuldstændig at svare til det billede, moderen havde givet ham af en sådan. Da hun fik nys om det, gav hun sig fuld af bekymring for, hvem det vel kunne være, til at efterspore hemmeligheden og fandt da til sin glade overraskelse, at han nu var på den bedste vej; for hun måtte rose sin søns smag og valg, og ikke mindre den urokkelige troskab og glæde, hvormed han holdt fast ved den pige, han havde valgt, så at hun nu så sig befriet for sin opdragerrolle og alle sine små fif.

Næppe var dette skær imidlertid lykkeligt klaret, før der viste sig et andet, som truede med at blive endnu farligere, og som atter gav fru Regula anvendelse for sin klogskab. For nu var den tid kommet, da Fritz, hendes søn, begyndte at politisere, hvorved han mere end noget andet blev draget ind i samlivet med sine medborgere. Han valgte sit stade på den liberale side på grund af sin ungdom, sin forstand, sin rene samvittighed med hensyn til sin personlige pligtopfyldelse og sin fra moderen arvede sunde sans. Skønt man i følge en almindelig udbredt, men overfladisk betragtningsmåde kunne have formodet, at fru Amrain hyldede en aristokratisk tænkemåde, fordi hun måtte foragte de fleste af de mennesker, hun levede blandt, så forholdt det sig dog ikke således; for højere og

skønnere end foragten er agtelsen for verden som helhed. Hvo der er frisindet tiltror både sig selv og verden i almindelighed noget godt og slår mandigt sin lid til dette og træder i skranken for det, hvorimod ufrisindethed og konservatisme grunder sig på frygtagtighed og bornerthed. Men disse lader sig vanskeligt bringe i samklang med ægte manddom. Et tusind år tilbage begyndte den tid, da kun dén gjaldt for en fuldkommen helt og riddersmand, der tillige var en from kristen; for hos kristendommen fandtes den gang menneskeligheden og oplysningen. Nu om stunder kan man sige: Lad en mand være så tapper og resolut, han være vil, når han ikke formår at være frisindet, så er han ikke nogen fuldkommen mand. Og fru Regula havde, efter at hun var blevet så bittert skuffet af sin mand, fattet et alt for højt begreb om en virkelig og ægte manddom, til at hun skulle have villet savne et afgjort og fast frisind som grundlag for en sådan. Den gang, da hendes mand havde bejlet til hendes hånd, havde han ganske vist strålet med en glorie af ungdommelig radikalisme, som han dog nærmest pralede med på samme måde som en skoledreng stadser med sit første lommeur.

Men selv bortset fra disse hensyn og fra hendes gennem personlig erfaring erhvervede meninger, stammede hun jo fra en by, hvor alle i umindelige tider havde været frisindede, og som i tidens løb under alle omskiftelser var blevet sig selv tro som en pålidelig, handledygtig og frisindet by, så at hver gang der skulle foretages noget i landet, sluttede den sig hurtigt og resolut til bevægelsen og ydede den en kraftig støtte. Når derfor fru Amrain kom i det tilfælde at måtte tage parti i en strid, så lyttede hun ikke efter, hvad seldwylerne sagde om det, men hun

spurgte først, hvordan man stillede sig i hendes hjemstavn, og hvad folk dér sagde om den ting.

Alt dette var i og for sig grund nok for Fritz til at stille sig på liberal side uden at have gjort særlige, politiske forstudier. Hvad nu angår den næste af de farer, som deltagelsen i det politiske liv medfører i et land, hvor man har tale- og handlefrihed, og hvor folket er selv herre og styrer kodillen, faren for gennem det politiske røre at forfalde til dagdriveri og pimpen, så var denne fare ganske vist større i Seldwyla end i andre schweizerbyer, der endnu holder fast ved den gamle, gemytlige, østerlandske skik at føre de vigtigste forhandlinger i magelig og drømmende ro rundt om ved kilderne, og atter og atter at genoptage dem i forbindelse med en eller anden nydelse. Burde det ikke være så; for at hvile ud ved et godt glas, det er en frugt, en løn eller en krans på arbejdet, så, når man ser lidt dybere i sagen, er udøvelsen af politiske rettigheder blot et middel at nå dertil. Dog var denne fare ikke så stor for Fritz, fordi han var vant til arbejde og til orden, og fordi han ikke satte sin ære i at følge, hvad der var skik og brug i Seldwyla. Større var faren derimod for, at han skulle blive en skvadronør og en snakkebroder, der altid sagde ét og det samme og var forelsket i at høre sig selv tale; for i den tidlige ungdom fristes man let til den slags ved den levende begejstring for grundsætninger og anskuelser, som man frit tør fremsætte, da de er almennyttige og sigter til det heles vel.

Men, da han nu virkelig begyndte at tale om politik nat og dag og i et væk at tærske langhalm på én og samme sag og antog den barnagtige manér at beruse sig selv i halsstarrig påståelighed og at bilde sig ind, at det virkelig måtte gå, sådan

som han ønskede eller påstod, da sagde hans moder en eneste gang ganske uventet, netop som han var i fuld gang: "Hvad er det dog for et evigt vrøvl og kandestøberi? Jeg vil ikke høre det! Hvis du ikke kan lade det være, så gå du ud på gaden eller i værtshuset; her i stuen kan vi ikke have det spektakel!"

Det var et ord i rette tid; Fritz blev helt forbløffet stikkende i sin tale og kunne ikke finde tråden igen. Han gik ud af stuen, og idet han nu grundede over denne mærkelige begivenhed, begyndte han at skamme sig, så at han en halv time efter blev rød helt op over begge ørerne; men fra den dag af var han kureret for sin snakkesalighed og vænnede sig efterhånden til at bruge flere tanker og færre ord i sin politik. Så godt havde denne ene bebrejdelse af kvindemund ramt ham, at han for fremtiden omhyggeligt undgik al vidtløftig snak og hvad der kunne ligne politisk kandestøberi.

Men større var den tredje og modsatte fare, faren for at lade sig føre på vildspor af overdreven og misforstået handleiver. For lige så upålidelige seldwylerne var i deres politiske meninger og stemninger, lige så vedholdende var de i deres tilslutning til alt friskarevæsen og allehånde små feltmanøvrer, og når der et eller andet sted i nabolaget var et opsætsigt regiment, der med magt skulle sprænges eller et svagt flertal, der skulle kyses, eller det gjaldt om at yde et trodsigt og anmassende mindretal en væbnet håndsrækning, så drog man – uanset, hvordan stemningen for resten var – i væbnet skare ud fra Seldwyla i retning af det sted, hvor tumulten fandt sted, snart i nattens tåge ad skjulte sideveje, snart ved højlys dag og ad den slagne landevej, alt eftersom luften syntes dem sikker til. For de kendte ingen større fornøjelse end således at strejfe om i landet nogle

dages tid ved gunstigt vejrlig i en skare på en tres-halvfjerds mand, vel bevæbnede med smukke fugleskydningsbøsser og udrustede med tunge, truende blykugler og sølvdalere til at holde sig lystige for i de overfyldte værtshuse, hvor de med høje råb og glas i hånd stødte sammen med andre friskareafdelinger, der ligeledes tog sagen med større eller mindre alvor. Da nu lov og lidenskab, vedtægt og natur, det bestående og det revolutionære altid er forenede her i verden og just ved deres forbindelse bringer fremskridt til veje, så var der intet andet at sige til det end: "Se jer for, hvad I gør!"

Men nu skulle der hvile den uheldige skæbne over disse seldwylernes felttog, at man altid kom enten for tidligt eller for sent, og at man lige så regelmæssigt altid indtraf på urette sted, så at det slet ikke kom til skud uden for så vidt man på hjemmarchen, som først tiltrådtes efter megen snakken frem og tilbage og megen pokuleren, kunne affyre nogle patroner i luften for sin private fornøjelse. Dog var dette tilstrækkeligt for de gode seldwylere, de havde bevidstheden om at have været med, og det hed sig i landet, at seldwylerne var rykket i marken med god holdning, lutter mænd med riflede bøsser og guldur på lommen.

Da Fritz Amrain for første gang blev vidne til en sådan udmarch, efter at han havde nået den alder, at han selv kunne deltage i den, styrtede han, glad øver den uventede lejlighed, der således tilbød sig til at tjene en god sag, sporenstregs hjem; for det var på høje tid, da korpset allerede var i færd med at rykke ud. Han skyndte sig at tage sine bedste klæder på, stak en rigelig pengeforsyning i lommen, hængte sin patrontaske om sig og greb sit godt holdte infanterigevær; for da han allerede

var en vel øvet og håndfast ung fløjmand, så tænkte han ikke på at prale med et kostbart skydevåben, som han ikke forstod at håndtere, men kun på at lade sit lille gevær så hurtigt som muligt og brænde det af, så snart han kom den rette mand på skud, og så stor var hans længsel og kampiver, at han ikke havde noget andet billede i tanken end den sidste høj og det sidste gadehjørne, hvor man med en rask omdrejning skulle få skulle få øje på den forhadte modstander, og hvordan det da skulle gå løs med puffen og knalden.

Han tog ikke det allermindste tøj med sig og fik knap tid til at tage afsked med sin moder, der ophidset og med bankende hjerte iagttog ham uden at sige et ord. "Farvel!" råbte han, "i morgen eller senest i overmorgen er vi her tilbage," og dermed fo'r han af sted uden så meget som at give hende hånden, som om det kun drejede sig om en tur ud til stenbruddet for at tilse arbejdet. Hun lod ham da også gå uden mindste indvending, da det var hende imod at holde den raske yngling tilbage, når han troede, det gjaldt en sådan modig bedrift, og hun stolede på at tiden og erfaringen snart skulle belære ham bedre. Tværtimod så hun ud af vinduet efter ham med en vis tilfredsstillelse, da han så let og ubekymret fo'r ned ad gaden. Dog gik hun ikke helt hen til vinduet, men blev stående i midten af stuen og så derfra efter ham. Hun var selv en modig karakter og nærede ikke nogen videre bekymring for ham, så meget mindre som hun godt vidste, hvordan disse seldwylernes krigstog plejede at spænde af.

Fritz kom da også ganske rigtig tilbage allerede den næste dags morgen og listede sig stille og slukøret ind i huset. Han var udmattet, forvåget, ør af det meget vindrikkeri og i et

forskrækkeligt humør, ærgerlig over, at han ikke havde oplevet eller udrettet det aller mindste med undtagelse af, at han havde fået sin gode frakke jasket til på turen, og at hans portemonnæ var tom.

Da hans moder bemærkede dette, og da hun desuden så, at han ikke som de andre, der imidlertid også var kommet slentrende tilbage til byen i større eller mindre afdelinger, fo'r hjem for at skifte klæder og forsyne sig med penge for rundt om på værtshusene at drøfte det mislykkede felttog og hvile ud oven på de bedrifter, som de ikke havde udført, men at han efter at have sovet en timestid gik i stilhed til sit arbejde, da blev hun til gavns glad og tænkte, at han nu selv havde mærket, hvad klokken var slået.

Imidlertid var der næppe gået et halvt år, før der på ny tilbød sig en lejlighed til at drage i felten, og denne gang på en anden kant, og seldwylerne rykkede virkelig også ud igen. Det gjaldt denne gang om at styrte regeringen i en nabokanton, fordi den støttede sig på en ganske lille majoritet af andægtige og gode katolske landboere. Men da denne landbefolkning med ikke mindre kraft, lidenskab og håndgribelighed hævdede sit andægtige standpunkt og sine politiske meninger og mødte op lige så sluttet og nævestærk ved de forefaldende valghandlinger, som deres "oplyste" modstandere, så blev disse grebet af en bitter og utålmodig fortrydelse, og det blev besluttet ved en rask overrumpling at vise disse forstokkede dumrianer, hvem der var herre i landet, og talrige meningsfæller fra omliggende kantoner havde tilsagt deres assistance, som om en sild kunne blive til en laks, fordi man bider hovedet af den og siger: "Dette skal være en laks!" Men på tider, da der er omslag i luften, da en

ny ånd er i frembrud, har de nedarvede rettigheders møre skal ikke længere nogen værdi, fordi kernen er borte, og da må en ny retsbevidsthed først indøves og fæstnes, for at retfærdigheden atter kan ske fyldest, så længe den nye ånd lever og virker, indtil også den ældes og det gamle tvistemål, den gamle fortolkningskrig om rettens skal på ny bryder løs. Da nu efter gammel skik nogle dusin seldwylere igen havde samlet sig for at rykke i marken som en tapper, lille skare og sætte den forhadte naboregering af fra bestillingen, var fru Regel Amrain nok så frejdig; for nu vidste hun jo, at disse bevæbnede kandestøbere var grundigt på vildspor, hvis de troede, at de denne gang skulle få hendes søn med på glatisen, da han, efter den erfaring, hun hidtil havde haft af ham, ingenlunde var sen til at vende om, når han opdagede, at han var kommet ind på et galt spor; tværtimod havde i alle de tilfælde, hun hidtil havde iagttaget, en enkelt forløbelse været nok til at kurere ham for en ulykkelig passion. Hun var derfor uden mindste frygt for, at han denne gang skulle drage med. Men, hvad sker? Aller bedst som hun troede, at Fritz var ved sit arbejde, trådte han ind i stuen, børstede sit arbejdstøj med særdeles grundighed, stak børsten og adskillige andre toiletgenstande samt noget rent linned i en rejsetaske, som han hængte over skulderen over kors med den velfyldte patrontaske; så greb han igen sit gevær, og, efter at han først med tommelfingeren nogle gange havde bevæget hanen frem og tilbage for at prøve låsens fjederkraft, sænkede han det for at gå.

"Denne gang," sagde han, "vil vi gribe tingene anderledes an, farvel!" og dermed drog han af sted, uhindret af moderen, der heller ikke nu prøvede på at holde ham tilbage fra hans

forehavende: da hun godt så, at det var hans alvor. Men netop dette vakte pludselig hendes bekymring, og hun blegnede endog et øjeblik, skønt hun atter med velbehag så hans uforsagthed. Næste dag vendte Seldwyla-kontingentet tilbage ganske på den gamle vis uden en gang at vide, hvorledes det var gået til på kamppladsen; for da de havde overskredet grænsen en smule, fandt de det pågældende land i en temmelig ophidset tilstand og bønderne i højeste grad forbitrede over, at man således trængte sig ind på deres territorium ganske som i næverettens tid. De lagde dem dog ingen hindringer i vejen, men stillede sig kun op ved vejene med hånlige grimasser, der syntes at skulle tilkendegive, at de foreløbig ville give de næsvise gæster lov til at se sig om efter forgodtbefindende for så måske på tilbagetoget at tale et ord med dem. Dette fandt seldwylerne ikke rigtig hyggeligt, og de besluttede sig derfor til at afvente ankomsten af nogle flere friskarer, der havde lovet at give møde, førend de drog videre. Men da disse udeblev, og da desuden det rygte udbredte sig, at oprøret allerede var forbi og var spændt heldigt af, så havde de igen vendt næserne hjemad med undtagelse af Fritz Amrain, der mutters alene og drevet af ubændig trods havde skilt sig fra sine våbenfæller og var trængt videre frem midt igennem det fjendtlige område hen imod hovedstaden i dette. For han havde, mens han lod sine kammerater drikke og sværme, forespurgt sig hos folk og fået at vide, at en lille flok unge mænd fra hans moders hjemstavn var ventet til en by, der lå et par mil derfra, og dem tænkte han at slutte sig til. Han nåede også uden fare derhen, da han rask og ubekymret gik sin vej, og efter at have sluttet sig til dem, trængte han nu videre fremad i det fjendtlige land. Men planen

mislykkedes, ved et heldigt sammenfald af omstændigheder lykkedes det den vaklende regering at hævde stillingen denne gang, og så snart det var blevet klart, til hvad side vægtskålen ville synke, samlede landbefolkningen sig og strømmede i flokkevis ind til hovedstaden om kap med friskarerne og spærrede vejen for dem, så at Fritz og hans kammerater, endnu før de nåede denne, kom i klemme mellem to store hobe af bevæbnede bønder, og da de nu ville forsøge på kækt at hugge sig igennem dem, udspandt der sig straks en fægtning. Og nu fandt Fritz sig pludselig her midt mellem fremmede landsbyer og kirketårne travlt beskæftiget med at lade, fyre og atter lade, mens stormklokkerne ringede og drønede, som om de havde gjort sig til tolke for befolkningens harme og råbte på hævn over de frække angribere, der havde krænket det fredelige land. Hvor som helst den lille skare vendte sig hen, veg bønderne under stor larm et stykke tilbage; for alt deres unge mandskab havde iført sig soldaterfrakken og var draget af sted til hovedstaden, og hvad der her mødte op mod angriberne var hovedsagelig gamlinger og ganske unge, halvvoksne knægte, der blev opildnet af præster og degne, ja sågar af kvinder. Men de trak bestandig ringen tættere sammen fra alle sider, og, da først nogle af dem var blevet såret, afgav denne samling af gamle, forskræmte mennesker, fruentimmer og præster, der med ét ord kaldtes for *landstormen*, netop et ypperligt billede af det opbragte og fortørnede distrikt, og klokkernes malmtunger tolkede dets forbitrelse ud over al denne larm og tummel, vidt ud over landet. Men den truende kreds blev stadig snævrere og snævrere uden om de kæmpende partigængere, nogle durkdrevne og erfarne veteraner gik i spidsen, og det varede nu

ikke længe, før friskaremændene var fanget. De overgav sig uden videre, da de så, at alle indbyggerne her omkring var imod dem. Når man bliver taget til fange i en almindelig og åben krig mod rigets fjender, så er det en vanskæbne af samme art som så meget andet, og det krænker ikke en mand dybere end ethvert andet uheld; men at blive taget til fange af sine medborgere som en urolig og opsætsig politisk modstander, det er så ydmygende og krænkende som noget på jorden. Næppe var de blevet afvæbnet og omringet af befolkningen, før det regnede ned over dem med alle mulige smukke titler og navne: landevejsrøvere, fredsforstyrrere, insurgenter og gadedrenge var endda de mildeste af dem. Tilmed måtte de finde sig i at lade sig beglo forfra og bagfra, som de kunne have været vilde dyr, og jo solidere de så ud i deres dragt og holdning, desto mere opbragte syntes bønderne at blive, over at slige folk havde villet indlade sig på den slags dumheder.

De havde altså nu ikke andet at gøre end at stå eller gå, hvor og hvordan man befalede dem, og i et og alt at rette sig efter den lunefulde suveræn med de mange hoveder, som de havde villet fortrædige i hans ret. Og han udøvede den nu i rigt mål og lod det ikke mangle på knubs og stød, når de herrer fanger viste tegn til trods eller ikke ville lystre kommando. Alle og enhver tilråbte dem sine velmente råd: Var I blevet hjemme, så havde I nu ikke behøvet at lystre os! Hvem har haft bud efter jer? Men siden I har villet regere os, så skal vi nu også regere jer, I æsler! Hvad løn har I for jeres gode vilje, bliver I godt betalt for jeres krigstjeneste? Hvor er jeres krigskasse, hvor er jeres general? Plejer I tit at marchere ud sådan uden trompeter i al stilhed? Eller har I sendt trompeteren hjem for at udtrompetere jeres

sejr? Troede I, at luften var dårligere hos os end i jeres eget distrikt, siden I er kommet herhen for at rense den med jeres blykugler? Har I allerede spist frokost, I herrer? Eller har I lyst til at bide i græsset? I havde ærligt fortjent det. Troede I måske, at vi ikke havde nogen ordnet stat, at vi slet ikke betød noget her i landet, siden I strejfer om i hele bander uden at spørge om forlov? Ville I fange ræve eller kaniner? Jo, I er nette forbundsfæller, der med jeres muskedonnere vil frastjæle os vor gode ret! I kan takke dem, der har sendt bud efter jer; for man vil tilberede jer en smuk anretning her! Nu kan I først prøve vor tugthuskost; den består af en ganske utvivlsom majoritet af gule ærter og er saltet med en håndgribelig straffelov mod højforræderi, og når I har siddet der i år og dag, vil man også lade jer forsøge jeres kræfter på en lille, forsvindende minoritet af flæsk; men se vel til, at I ikke bider jeres tænder i stykker ved den lejlighed! Der er rigtignok ikke noget bedre eller mere gavnligt for sundheden end en lille spadseretur, især for folk, der ikke synes at have noget regelmæssigt arbejde og bevægelse; men man må dog altid se sig for, hvor man spadserer hen, og at spadsere ind i en kirke med hatten på er uhøfligt, og ikke mindre, når I med gevær i hånden spadserer ind i er fredsommelig stat! Eller har I måske bildt jer ind, at vi ikke har nogen stat, fordi vi endnu har religion og endnu finder behag i at ære vore præster? Det er nu en gang vor skik, og vi har boet lige så længe i landet som jer, I abekatte, der nu står der og ikke kan hjælpe jer selv!

Således summede det dem om ørerne fra alle sider, og sejrherrernes veltalenhed var så meget større, som de selv enten allerede havde begået akkurat det samme, som de nu

bebrejdede deres modstandere, eller dog var rede til at gøre det, hvad øjeblik det skulle være, for så vidt omstændighederne og deres personlige våbenførhed måtte tillade dem det, på samme måde som netop en tyv finder det mest veltalende udtryk for sin forargelse, når et klenodie, som han selv har stjålet, atter bliver fralistet ham. For mennesket fører dyrets skamløse ugenerthed med sig også over på det moralske område og ter sig også dér i frejdig fortrøstning til sin vilkårligheds gode ret så naivt som de små hunde på gaden. De fangne friskaremænd måtte imidlertid finde sig i alt, og deres eneste bestræbelse gik ud på ikke ved noget som helst, der kunne opfattes som en udfordring, at pådrage sig en korporlig afstraffelse. Dette var i virkeligheden det eneste, de havde at gøre, og de ældre og mere erfarne iblandt dem forsøgte endog at bære skæbnens tilskikkelser med et vist humør, da de forudså, at det dog næppe ville spænde så slemt af, som det i øjeblikket så ud til. En og anden bed måske særlig mærke i ej skældende bondelømmel, der i sin tid havde købt en le eller en skæppe kløverfrø i hans butik og endnu stod i restance for beløbet og tænkte da, at han nok ved lejlighed skulde give hans bidende bemærkninger tilbage med rente og rentes rente, og når da en sådan skryder opfangede dette blik og genkendte afsenderen, så hørte han ikke af den grund straks op med at bruge mund, men han rettede ubemærket sine øjne og sine ord et andet sted hen i mængden og forsvandt efterhånden umærkeligt bag fronten; så gemytligt og sælsomt griber begivenhederne og de menneskelige latterligheder ind i hinanden.

Men Fritz Amrain var i højeste grad trøstesløs og nedslået. To eller tre af hans kammerater var faldet og lå endnu på

valpladsen, andre var såret, og han så jorden rundt om sig farvet med blod; hans gevær og hans taske havde man berøvet ham, rundt om sig så han truende ansigter, og således var han pludselig vågnet op af sin febrilske og tankeløse ophidselsestilstand; kampdagens opmuntrende solskin var blegnet og forsvundet, den lystige knalden af skuddene og slagbulderets animerende musik var døet hen, og da nu omsider øvrighedspersonerne og de stedlige myndigheder trådte frem af forvirringen og tørt og forretningsmæssigt begyndte på at inddele fangerne og transportere dem bort, følte han sig til mode som en skoledreng, der pludselig bliver revet ud af en drømt herlighed, som han troede tilhørte ham for evige tider som hans retmæssige ejendom, og det oven i købet af en afskyelig skolemester, der sætter ham i skammekrogen. Han indbilder sig i sin harme, at alt er tabt, og at verdens sidste time er kommet. Fritz skammede sig, uden at vide for hvem, han foragtede fjenden, og var dog i hans magt. Han havde følt sig begejstret over at drage ud imod disse modstandere, og nu var de dog i enhver henseende i deres gode ret; for selv deres indskrænkethed eller deres dumhed var i enhver henseende deres retmæssige ejendom, og der var intet middel til at konstatere den undtagen den lykkelige udfald, som jo desværre var udeblevet. De heftigt fortørnede ansigter på alle disse bedagede og furede bønder, der gjorde sig til af deres sejr, trådte ham nu med en sælsom tydelighed for øje i den dæmringsgrå trøstesløshed, der omgav ham; over alt, hvor han blev ført hen, viste der sig nye ansigter, som han aldrig havde set før, og som han indprægede sig, ikke enkeltvis eller frivilligt, men som på uvilkårlig måde indprentede sig i hans

hukommelse i et skarpt og grelt lys som lige så mange bebrejdelser, forhånelser og straffedomstole.

Jo mere fangetransporten nærmede sig til staden, desto større blev forvirringen og larmen. Byen selv var fyldt med soldater og bevæbnede bønder, der begejstret sluttede sig om den genoprettede regering, og fangerne blev ført igennem gaderne i en slags triumftog eller højtidelig procession. Af oppositionen, der endnu i går havde været så mægtig, at den kunne kæmpe om magten og optræde, som den fandt for godt, var der nu ikke længere det ringeste spor at se; det viste sig således at dette oppositionsparti var af en ganske anderledes grov og snusforstandig beskaffenhed end det, Fritz havde tænkt sig, et parti, der havde pralet med sin utvivlsomme adkomst til magten og udgivet sig for at være bygget på det bedste i folket, og som syntes fromt forundret over at nogen ville forulempe det eller bestride dets soleklare ret. For enhver danser, når man spiller hans livmusik, og når mange mennesker bliver enige om at bilde hinanden et eller andet ind, så tager en sådan indbildning til sidst jorden helt bort under fødderne på dem. Men omsider var samtlige fanger blevet anbragt rundt omkring i tårne og andre lokaliteter, der alle i forvejen havde deres indkvartering af lignende foretagelseslystne, og således befandt også Fritz Amrain sig bag lås og lukke, og dette var grunden til, at han ikke vendte tilbage med de andre seldwylere.

Disse hævnede det lidte nederlag ved straks og uden mindste betænkning at tilskrive deres heldigere modstandere den afskyeligste og hensynsløseste hævngerrighed, idet enhver, der lykkelig var undsluppet fra slaget, fluks udspredte det rygte, at fangerne ville blive skudt. Der var folk, som ellers ikke

manglede forstand, der troede og i fuldt alvor fortalte, at de rasende bønder havde bundet de fangne friskaremænd hver især mellem to brædder og savet dem over, ja nogle af dem skulle endog være blevet korsfæstet. Så snart fru Regula hørte disse overdrivelser og disse urimelige mistillidsytringer, følte hun sig straks befriet for det halve af den angst, der i første øjeblik havde grebet hende, for på den måde regulerer den menneskelige dumhed bestandig selv sin indflydelse hos de mere forstandige mennesker og bliver således uskadelig. Havde de hjemvendte seldwyler derimod indskrænket sig til at udtale frygt for, at fangerne kunne blive skudt efter en standret, så ville hun fremdeles have gået i en dødelig angst; men da hun hørte, at de var blevet savet over og korsfæstet, troede hun ikke mere noget rygte. Nu fik hun snart efter et kort brev fra sin søn, ifølge hvilket han virkelig var blevet fanget og puttet i arrest, og hvori han bad hende om snarest muligt at sende den forlangte kaution, mod hvis erlæggelse han straks ville blive sat på fri fod. Flere af hans kammerater var allerede på den måde sluppet fri. For den sejrende regering var i pengetrang og forskaffede sig på denne måde en velkommen, ekstraordinær indtægt, da den blot behøvede at forvandle de pantsatte summer til lige så mange pengebøder. Fru Amrain stak nok så fornøjet brevet i sin lomme og begyndte nu med stor sindsro at samle de nødvendige pengemidler sammen, så at der gik godt og vel otte dage, førend hun begyndte at træffe foranstaltninger til afrejsen. Da kom der et nyt brev fra hendes søn, som han havde fundet lejlighed til at afsende i al hemmelighed, og hvori han besvor hende endelig at skynde sig, da det var ganske utåleligt således at befinde sig i de forhadte menneskers vold. Man havde

indespærret dem som vilde dyr, frisk luft og bevægelse savnede de ganske, og kosten bestod af havrevælling og ærter, som de måtte spise af et fælles træfad og med træskeer. Da smilede fru Regel og udsatte sin afrejse endnu i nogle dage, og først, da den tapre helt havde siddet i sin indespærring i fulde fjorten dage, tog hun et køretøj, pakkede løsesummen ind tillige med en del rent linned og pænt tøj og begav sig således udrustet på vej. Men da hun nåede hovedstaden i den pågældende kanton, erfarede hun, at der med det første ville blive skænket en almindelig amnesti til alle, der ikke havde spillet en særlig rolle som førere ved oprøret, altså netop til de fremmede friskaremænd, da man ikke havde lyst til at underholde dem for intet, man nu ikke mente at kunne vente flere løsepenge for dem. Da blev hun endnu to eller tre dage boende på en gæstgivergård, beredt til hvad øjeblik det skulle være at indløse sin søn, som man for resten på grund af hans ungdom ikke havde lagt videre mærke til. Amnestien blev virkelig også forkyndt, da det sejrende parti denne gang af sparsommelighed fulgte den gyldne regel: at søge sin stolthed og tilfredsstillelse i sejren selv og ikke i hævnen eller straffen. Således fandt da den fortvivlede søn sin moder ventende uden for fængselsporten. Hun gav ham mad og drikke og kørte derpå bort med ham og den reddede løsesum.

Og som han nu sad dér velbeholden og genoplivet ved siden af sin moder, spurgte han hende, hvorfor hun havde ladet ham sidde så længe. Hun svarede ham kort og, som det syntes ham, i en temmelig overgiven tone, at pengene ikke havde været til at opdrive før. Men han kendte hendes pengeforhold alt for godt til at tage dette for gode varer. Han lod derfor ikke denne

udflugt gælde, men spurgte på ny. Hun svarede da, at han ikke skulle sørge over det, da han dog ved at sidde i tårnet havde tjent en net, lille sum og desuden havde fået lejlighed til at gøre en anden gavnlig erfaring. Han havde ganske bestemt haft tid og ro til at anstille forskellige, gavnlige betragtninger.

"Du har vel endog ladet mig i stikken med vilje," sagde han og så hende fast i øjnene. "Du har i moderlig strenghed ligefrem godkendt den fængselsstraf, der er overgået mig?"

Dette svarede hun ikke på, men lo højt og overstadigt i den rullende vogn, som han endnu aldrig havde set hende le. Da han nu ikke vidste, hvilket ansigt han skulle sætte op til dette, og hun begyndte at rynke en smule på næsen, slog hun armene om hans hals, mens hun lo endnu højere og gav ham et kys. Men derefter talte han ikke et ord mere, og det viste sig nu, at han virkelig havde lært noget i kachotten.

For han blev fra nu af langt alvorligere og besindigere i sin optræden, og han lod sig ikke oftere af ungdommelig fremfusenhed friste til på letsindig eller uretfærdig måde at udæske en overlegen magt og give sig den i vold, sig selv til spot og skade og ingen til ringeste nytte. Ikke just, at han lovede sig selv aldrig mere at drage i felten, da begivenhederne jo ikke lader sig beregne forud, og ingen kan kommandere sit blod til at flyde langsommere, end det af naturen gør; men han følte sig fuldstændig helbredet for enhver overdreven og tåbelig krigslyst. Denne erfaring virkede i det hele taget således på den unge mand, at han nu syntes med dobbelt iver at arbejde på sin udvikling og fremgang i alle ting og allerede bestyrede forretningen som en hel mand, skønt han næppe var tyve år gammel. Fru Amrain gav ham derfor nu den pige, som han

ønskede, og da han efter et års forløb allerede blev fader til en køn, lille knægt, formindskede det naturligvis ikke hans tilfredshed, men ved sit arbejde var han dobbelt flittig og vedholdende, og måske netop derfor var hans kone lystig, lattermild og altid i perlehumør; for hun befandt sig over al måde vel i dette hus og kom fortræffeligt ud af det med svigermoderen, skønt hun var meget forskellig fra denne.

Således var altså fru Regulas opdragelsesværk kronet med det bedste resultat, så at hun frimodigt kunne se fremtiden i møde; for også de to ældre sønner artede sig vel, omendskønt de var af en mindre opvakt og dygtig natur end Fritz, og da de var vokset til, havde hun været så forsigtig at sætte dem i lære i andre byer, hvor de da forblev og slog sig igennem, vel som lidt magelige, men for resten meget ordentlige mennesker, som der lige så lidt nu som tidligere var synderligt at sige på.

Men Fritz måtte dog endnu en gang finde sig i at blive taget i skole af moderen, endskønt han allerede var en værdig familiefader, og det i en sag, som mødre af den sædvanlige slags kun ville have brudt sig såre lidt om.

Sønnen havde været gift i omtrent to år, da der blev udskrevet nye valg i den kanton, Seldwyla tilhørte, hvorefter da også valget af nye administrative og dømmende myndigheder skulle finde sted. Ved de sidste almindelige valg havde Fritz endnu ikke været stemmeberettiget, og det var altså nu første gang, at han skulle overvære et sådant valg. Der var et almindeligt havblik i politikken. Modsætningerne syntes så temmelig at have forsonet sig og partiforskellighederne til en vis grad at være udjævnet; man arbejdede flittigt på alle kanter, opgav de gamle partimanøvrer og opfandt nye, gode såvel som dårlige,

udførte store offentlige arbejder, øvede sig i at administrere uden ubesindighed og dog uden pedanteri og bestræbte sig for at anvende enhver på sin rette plads, i en virksomhed, som han forstod og omfattede med interesse, og endelig beflittede man sig på at vise humanitet og retfærdighed mod enhver, der på sin måde mente det godt og ikke var nogen despot eller urostifter. Alt dette fandt seldwylerne yderst kedsommeligt, da en sådan stilfærdig udvikling ikke gav anledning til den aller mindste smule spektakel. For valg uden rumlerier, uden støjende valgmøder, drikkelag, taler og opråb, uden fiffige manøvrer og interessante kriser, syntes dem næppe for valg at regne, og det var derfor denne gang ligesom en stille overenskomst i Seldwyla ikke med et ord at omtale valgene, hvorimod man var almindelig optaget af anlægget af et nyt aktiebryggeri med tilhørende humleplantage, da man pludselig var kommet på den tanke, at en sådan storartet ølindustri med tilhørende rummelige kældere, drikkehaller og terrasser ville give byen et nyt opsving og gøre den vidtberømt ved at føre mange rejsende dertil. Fritz Amrain tog ganske vist ikke nogen del i disse bestræbelser; men han brød sig heller ikke synderligt om valgene, hvor meget han end for fire år siden havde længtes efter at tage del i dem. Han tænkte, at da alt gik godt i landet, så var der ikke nogen grund til at bekymre sig om de offentlige anliggender, da maskineriet jo ikke ville gå i stå, fordi han blev borte fra valget. Det tiltalte ham heller ikke, at han på en smuk dag skulle lade sig lukke inde i kirken sammen med nogle gamle folk, og det var heller ikke frit for, at der syntes ham at være et stænk af noget filistrøst og latterligt ved disse valg, der var en så stilfærdig og regelmæssig pligtopfyldelse. Ikke at Fritz

skyede pligterne; men som alle unge mennesker hadede han de mindre pligter, der i et belejligt øjeblik tvinger os til at iføre os stadsfrakken og den nye hat, for at begive os hen på et højst kedsommeligt sted, såsom en kirkegård eller en retssal. Men fru Amrain fandt denne skik, som seldwylerne på det sidste havde lagt sig til, højst uanstændig og uforskammet, og netop fordi ingen gik derhen, ønskede hun dobbelt, at hendes søn skulle gå. Hun tog derfor hans kone for sig og fik sat i hende, at hun skulle overtale Fritz til på valgdagen at give møde i forsamlingen og give en dygtig mand sin stemme, om han så skulle komme til at stå ganske alene med den. Men, hvad enten nu den unge kone ikke har været i besiddelse af den fornødne veltalenhed i et spørgsmål, som ikke interesserede hende selv videre, eller hendes mand ikke har syntes om at skaffe sig en ny opdragerinde på halsen, nok er det, han gik om morgenen på valgdagen ganske tidligt ud i sit stenbrud og arbejdede dér så drabeligt og ufortrødent i den varme majsol, som om alverdens arbejde skulle gøres færdigt på denne dag, og solen aldrig mere ville stå op. Da blev hans moder ærgerlig og satte sig i hovedet, at han alligevel skulle gå hen i kirken; hun fæstede derfor sine endnu stadig skinnende, sorte fletninger op, tog en bred stråhat på hovedet og Fritz' hat og frakke over armen og skred således hurtigt ud af den lille by, op ad højden til, hvor det vidtstrakte stenbrud lå. Idet hun steg op ad den lange, bugtede kørevej, ad hvilken stenene blev transporteret ned til byen, lagde hun mærke til, hvor meget stenbruddet i de sidste tyve år var blevet udvidet og uddybet ind i bjerget, og gjorde i sine stille tanker et overslag over den utvivlsomt smukke arvelod, hun havde erhvervet og holdt sammen til sine børn. På de forskellige

afsatser passerede hun talrige arbejdere, der sad og hamrede, folk, som Fritz allerede længe havde haft under sin ledelse uden værkfører, og øverst oppe, hvor frisk bøgekrat kronede den nyeste og hvideste del af stenbruddet, dér kendte hun ham selv på hans renere linned, da han nemlig havde smidt jakken og vesten og nu stod dér midt i en lille klynge af folk, der stak hovederne sammen og så på et enkelt, bestemt punkt. Men samtidig fik man øje på hende og råbte til hende, at hun skulle tage sig i agt. Hun søgte ly under en fremspringende klippe, og der fulgte nu et øjebliks stilhed; så hørte hun deroppe i højden et stærkt brag, der efterfulgtes af en hel regn af småsten og jord. Der går han nu, tænkte hun, og bilder sig ind, at han udretter et helt storværk, når han sprænger sten, så de flyver op mod himlen, mens han forsømmer sin borgerpligt. Da hun var nået helt derop og stod og pustede ud, kastede han et hurtigt sideblik på frakken og hatten, som hun bar på armen, og lod derpå, som han slet ikke havde set hende, mens han med stor iver gav sig i færd med at undersøge de huller, som han netop havde sprængt og fo'r med sin tommestok rundt omkring på stenen.

Men da han ikke længere kunne undvige fru Regel, sagde han:

"God dag, moder! Nå, du er kommet lidt ud at spadsere. Ja, det er rigtigt spadserevejr i dag!"

Og dermed ville han igen smutte væk. Men da greb hun ham ved hånden og drog ham lidt til side, idet hun sagde:

"Her bringer jeg dig frakke og hat, gør mig nu den tjeneste og gå til valget! Det er en stor skam, når der ingen kommer fra byen!"

"Nå, det manglede bare," svarede Fritz utålmodigt, "at man skulle sidde i den kedelige kirke, og oven i købet i dette vejr, og række stemmesedler omkring. Naturligvis har du så også én eller anden begravelse i beredskab til mig i eftermiddag, som jeg skal trisse med til, for at hele dagen kan gå spildt! At I fruentimmer altid skal sende os til begravelse og barnedåb, det kan man endda forstå; men at I også tager jer så ivrigt af politikken, det er mig noget splinter nyt!"

"Så meget mere skam for jer," sagde hun, "at kvinderne skal formane jer til at gøre, hvad der er ret, og hvad der er enhver borgers simple pligt og skyldighed!"

"Å, gør nu blot ikke så stort et nummer af det," svarede Fritz; "vil du bilde mig ind, at staten skulle gå i stå, fordi der kommer én mere eller mindre til valget, og jeg gad også nok vide, hvornår det er blevet en absolut nødvendighed, at *jeg* skal være med."

"Det er ikke af beskedenhed, at du taler således," svarede moderen, "men meget mere af skjult hovmod! For I tror nok, at I absolut må være med, når der skal ske noget stort, og kun fordi I foragter tingenes regelmæssige, stille gang, holder I jer nu for gode til at give møde!"

"Men det ville dog virkelig også være latterligt at gå derhen," sagde Fritz. "Folk skulle se mig ganske alene vandre ud til et møde, hvor der ikke møder andre end kirkerotter."

Fru Amrain gav imidlertid ikke tabt, men svarede:

"Det er ikke nok, at du undlader at gøre, hvad du finder latterligt hos seldwylerne! Du skal også selv gøre netop, hvad de finder latterligt; for hvad disse æsler finder latterligt, det må ganske vist være noget godt og fornuftigt! Man kender fuglen

på dens fjer, og således kender man også seldwylerne på det, de finder latterligt. I alle småting, ved alle tåbelige historier, alle slags intetsigende fornøjelser og dumheder, ved alle slags pjitpjatteri og faddersladder beflitter man sig på den største punktlighed; men at indfinde sig en gang hvert fjerde år punktligt og fuldtalligt til en valghandling, der afgiver grundlaget for vort hele offentlige liv og styrelse, det skal være kedeligt, utåleligt og latterligt! Det skal overlades til de enkeltes forgodtbefindende og bekvemmelighed, der stadig råber på deres ret, men som henholder sig til deres ret til at trække sig tilbage og være udenfor det hele, så snart den udskregne ret har den aller mindste bismag af en pligt! Og I gør jer til af jeres frie stat og er dog for dovne til hvert fjerde år at ofre en halv dag og en ringe ulejlighed på at tilkendegive jeres tilfredshed eller utilfredshed med en regering, som I selv forfatningsmæssigt har indsat. Og fortæl så ikke, at I straks ville møde, hvis det gjaldt noget! Den, der kun møder, når det morer ham eller kildrer hans lidenskaber, han vil også udeblive i det afgørende øjeblik og lade sig dreje en voksnæse, når han mindst tænker på det.

En arbejder er sin løn værd, og således også en, der arbejder for landets vel og besørger dets offentlige anliggender, som igen griber dybt ind i lovene og indretningerne i hvert enkelt hjem. Allerede den simpleste høflighed og opmærksomhed mod folkets tillidsmænd fordrer, at man møder talrigt på denne dag, for at de kan se, at de ikke svæver frit i luften. Velanstændigheden overfor naboerne og eksemplet over for børnene må ligeledes kræve, at denne handling bliver udført med kraft og værdighed; men det finder disse helte ubekvemt

og latterligt, de samme der dagligt udviser den største punktlighed, når det kun gælder et spil kegler eller andre intetsigende narrestreger.

Hvad om nu samtlige øvrigheder, fornærmede over en sådan uhøflighed, satte jer stolen for døren og nedlagde deres mandater? Sig ikke, at det aldrig vil ske! Det kunne dog gerne hænde, og da ville jeres store indbildninger svinde som smør for solen; for kun ved gode sædvaner, orden og regelmæssig afløsning eller kraftig tilslutning lader den politiske selvfølelse sig opretholde i fredstid. I alt fald er det den allermest urigtige anvendelse og åbenbarelse af samme slet ikke at vise sig. Og hvorfor? Fordi det ikke behager jer!

Tag mig det ikke ilde op, at jeg kalder det for barnepjank og fruentimmerluner; og når I tror, at en sådan opførsel klæder jer godt, så er I på vildspor. Men I finder kun smag i allehånde optøjer og spektakler, og derfor holder I jer klogeligt borte fra valgene og overlader det hele til natvægterne for at I ved påkommende lejlighed fra jeres baghold kan råbe op om, at de offentlige myndigheder ikke har fodfæste i befolkningen, og det uagtet I egentlig intet bestemt kan indvende mod dem, men kun i almindelighed føler jer misfornøjede. Men dette er barnagtigt, og godt er det, at jeres magt ikke strækker sig ud over jeres bymur."

"I og I og altid I!" sagde Frits fortrædeligt. "Hvad kommer disse folk da mig ved? Hvad kan jeg gøre for, om de har slige dårlige indbildninger og bevæggrunde?"

"Nuvel," udbrød fru Regel, "så opfør dig også anderledes end dem i denne sag og mød ved valget!"

"For at man i andre valgdistrikter skal kunne sige, at den eneste seldwyler, der mødte, var sendt derhen af fruentimmerne?"

Fru Amrain lagde sin hånd på hans skulder eg sagde:

"Hvis man skulle sige, at din moder har sendt dig derhen, så gør det dig ingen skam og mig tjener det til ære, at en sådan dygtig fyr lader sig sende af sin moder! Jeg ville virkelig være stolt af det, og du kan dog gerne vise mig den lille tjeneste at gå derhen, når du ved, det kan fornøje mig så meget; ikke sandt?"

Det vidste Fritz intet at svare på og gav sig derfor til at trække i frakken og satte "borgerhatten" på. Da han nu steg ned ad bjerget med den fortræffelige kone, sagde han:

"Jeg har endnu aldrig i mine dage hørt dig politisere så meget, moder! Jeg havde slet ikke tiltroet dig at kunne holde sådanne lange taler!"

Hun lo, men svarede derpå alvorligt:

"Hvad jeg har sagt, er egentlig ikke så meget sagt fra et politisk som fra et husmoderligt synspunkt. Hvis du ikke allerede havde kone og barn, så ville det måske ikke være faldet mig ind at overtale dig til noget sådant, men nu, da der er udsigt til at min slægt skal fortsætte sig gennem en ny generation, så holder jeg det for en god arv, at der i alle ting holdes den rette kurs. Når sønnerne i et hus tidligt ser og lærer, hvordan man bør vise respekt for de offentlige anliggender, så vil måske netop dette bevare dem for allehånde urigtige og tåbelige udskejelser. Fremdeles: når de i et stykke lærer at handle sømmeligt og forsvarligt, så vil dette også virke tilbage på deres handlemåde i andre forhold, og du vil således se, at jeg kun har ladet mig lede af forsigtige, bedstemoderlige hensyn,

skønt folk vil kalde mig for den værste, gamle politiske kandestøberske!"

I kirken fandt Fritz i stedet for en forsamling af seks til syv hundrede mænd næppe fire dusin, og disse var næsten udelukkende landboere fra omliggende småbyer, der hørte til samme valgkreds som Seldwyla. Landboerne kunne ganske vist også have mødt seks gange så mandstærke; men, da de udeblevne arbejdede på markerne i deres ansigts sved, så var deres udeblivelse snarest en undskyldelig tankeløshed og en bondeagtig karrighed med det gode vejr og da de fleste af dem havde et godt stykke vej at gå, så var det allerede al ære værd, at der var mødt så mange, som der var. Fra selve købstaden var der ingen mødt uden de herrer autoriteter, der udgjorde valgbestyrelsen, protokolføreren, natvægteren og en to-tre sølle djævle, der ikke havde den nødvendige mønt til at drikke sig et formiddagsbæger sammen med de muntre seldwylere. Formanden for valgbestyrelsen var en restauratør, der var gået fallit for nogle år siden, men som fra den tid af havde vedblevet at drive forretningen for sin kones regning. Heri blev han trofast støttet af sine medborgere, da han rigtig var en mand efter deres hjerte, der forstod at føre det store ord og ved enhver begivenhed var på benene som en erfaren vært. Men, at han nu stod her som værdig repræsentant for byen og præsiderede ved valgene, det hørte til disse efterladenheds-synder, som seldwylerne fra tid til anden vedblev at dænge på hinanden, lige indtil regeringen rykkede dem på livet med en undersøgelse. Landbefolkningen havde nok en forestilling om, at det ikke var ganske i sin rigtighed med denne formand for valgbestyrelsen; men den var alt for langsom og forsigtig af sig, til at den skulle

have foretaget sig noget skridt imod ham, og således havde han allerede i en håndevending i forening med sine tre-fire medborgere tilegnet sig ledelsen af sagerne og arrangeret hele valghandlingen, da Fritz kom til stede. Da han så den lille forsamling af pligttro landboere, glædede han sig over, at han dog ikke var mødt ganske alene, og der fo'r nu pludselig en foretagelsesdjævel i ham, så at han øjeblikkelig forlangte ordet og protesterede imod præsidenten som en fallent, der var borgerlig død og magtesløs.

Dette var et lyn fra klar himmel. Den værdige restauratør satte et ansigt op, som en, der har ligget tusind år begravet og igen er stået op, og alle vendte sig om og så efter den dristige taler; men sagen var så simpel og selvindlysende, at der ikke fra nogen side hævede sig en røst imod det, da der i virkeligheden ikke var nogen som helst indvending at kunne gøre. Men jo mere usædvanlig og uventet denne begivenhed var, desto begribeligere og naturligere syntes den nu, og jo simplere hele sagen syntes, desto mere ærgrede de få tilstedeværende seldwylere sig over denne sagens simpelhed, over sig selv, over den unge Amrain og over den ondskabsfulde og drilagtige skæbne, der tit benytter sig af det ubetydeligste og umiddelbart for hånden liggende til at styrte storheder og vende op og ned på forholdene. Den selvgjorte hr. formand blev alvorligt forbløffet og hensank i et helt minuts tavshed, hvorefter han var akkurat lige så klog som før, og ikke vidste andet at sige end: "Når – når man har noget at udsætte på min person – nuvel, jeg vil ikke påtrænge mig og anmoder derfor den ærede forsamling om at skride til et nyt formandsvalg og i den anledning at uddele det fornødne antal stemmesedler til stemmetællerne."

"I har aldeles ikke noget her hverken at foreslå eller noget over stemmetællerne at sige!" råbte nu Fritz Amrain, og nu var der igen ikke andet at gøre for den store magnat og restauratør end atter at finde det uhørte så naturligt og ligefremt, at det grænsede til det trivielle, og han forlod nu kirken uden at sige et ord mere, fulgt af den bestyrtede natvægter og de andre stoddere. Kun skriveren blev tilbage for at føre de videre forhandlinger til protokols og Fritz Amrain stillede sig hen i nærheden af ham og så ham på fingrene. Men, da bønderne omsider var kommet til sig selv efter deres overraskelse, benyttede de lejligheden til hurtigt at føre valghandlingen til ende ved i stedet for de to hidtidige medlemmer at vælge et par dygtige mænd fra deres egen egn, som de længe havde ønsket at få ind i rådet, når blot seldwylerne havde villet unde dem plads. Dette var nu på ingen måde de fraværende seldwyleres mening; de havde slet ikke næret nogen tvivl om, at deres præsident og natvægteren nok uden deres hjælp ville sætte de to sædvanlige Per Nittengryn igennem, som det også var blevet afgjort under en flygtig forhandling i en ølstue. Men hvor stejlede de, da de nu, efter at være blevet opskræmte af den hjemsendte, kasserede præsident, kom løbende til valgstedet i hele flokke og fandt, at protokollen på lovlig måde var afsluttet og erfarede resultatet. Bønderne skiltes med et smørret smil fra hinanden; men da Fritz Amrain vendte hjem, mærkede han, at han blev betragtet snart med hånlige, snart med forbavsede eller forlegne miner af de seldwylere, han traf på vejen. Nogle spærrede øjnene vidt op, andre tilkastede ham hånlige sideblikke. Den ene tilråbte ham et forbitret, afbrudt: "Ha!" den anden et: "Ho!" Fritz følte, at han nu før første gang havde

virkelige fjender, og det fjender af en farligere beskaffenhed end dem, han en gang var draget ud imod med bly og krudt. Han følte også, at fordi han så ubønhørligt havde holdt dom over en mand, der var tyve år ældre end han, så måtte han dobbelt tage sig i agt, at han ikke selv gav sig nogen blottelse i sin optræden, og således antog livet nu med ét et helt andet udseende for ham, end det havde haft et par timer tidligere. Med alvorlige tanker betrådte han sit hus og tænkte for at opmuntre sig at prøve, hvad hans moder ville synes om denne vending i tingene, da det udelukkende var hende, der havde fået ham til at løbe denne fare.

Men næppe var han kommet over tærsklen, før hans moder kom ham i møde, faldt ham grædende om halsen og sagde: "Din fader er kommet hjem."

Men, da hun så, at denne nyhed gjorde ham endnu mere forlegen og usikker, end hun selv var, fattede hun sig hurtigt, og efter først at have omfavnet sønnen sagde hun: "Nå, han skal ikke gøre os nogen fortræd! Vær kun venlig imod ham, som det sømmer sig for en søn!"

Og nu havde tingene igen så at sige med et slag forandret sig; endnu for få øjeblikke siden, da han gik på gaden, syntes det ham yderst betænkeligt at have lagt sig ud med en hel by, og nu, hvad var nu den bagatel i sammenligning med den vanskelige og pinlige stilling, han var bragt i ved pludselig at se sig stillet overfor sin fader, som han aldrig havde kendt, og om hvem han kun vidste, at han var en forfængelig, vild og letsindig mand, der tilmed i tyve år havde flakket verden rundt. Gud måtte vide, hvilken løjerlig og skrækkelig kumpan han i den tid havde udviklet sig til?

"Hvor kommer han da fra? Hvad vil han? Hvordan ser han ud? Hvad vil han dog?" spurgte Fritz, og moderen svarede:

"Det lader til, at han har haft held med sig og har lagt noget op, og nu kommer han tilbage med en mine, som om han ville æde os af lutter barmhjertighed! Fremmed og vild ser han ud; men han er dog den gamle, det mærkede jeg straks."

Fritz var nu imidlertid blevet nysgerrig og steg med faste skridt op ad trappen og henimod dagligstuen, mens moderen smuttede ind i køkkenet og ad en anden vej trådte ind i stuen næsten samtidig; for det syntes hende den skønneste løn for al hendes møje at se, hvorledes hendes egen søn, som hun havde opdraget, nu trådte hendes mand i møde. Da Fritz åbnede døren og trådte ind, så han henne ved bordet en stor, fø'r mand, der for den sag skyld gerne kunne have været ham selv, hvis han havde været en snes år ældre. Den fremmede var velklædt, men klæderne sad temmelig uordentligt på ham, der lå en vis rolig trods i hans væsen og dog på samme tid noget usikkert i hans blik, da han nu rejste sig og helt forfærdet så denne yngre udgave af sig selv træde ind i stuen, rank i rejsningen og ikke en millimeter kortere end han selv. Den unge mands hoved var ombølget af kraftige, gyldne lokker, og, skønt hans ansigt havde det samme præg af rolig trods som den gamles, så rødmede han dog i al sin styrke af uskyldighed og beskedenhed. Da den gamle nu betragtede ham med den halvforlegne uforskammethed, der er ejendommelig for en sønderrevet natur, og sagde: "Nå, så du er altså min søn?" slog den unge mand øjnene ned og sagde: "Ja, og I er altså min fader? Det glæder mig endelig en gang at få jer at se!" Derpå så han nysgerrigt op og betragtede godmodigt den gamle; men da

denne nu rakte ham hånden og trykkede den på en brovtende måde, der skulle tilkendegive sønnen hans store kraft, så besvarede den unge mand uopholdeligt dette håndtryk med en sådan energi, at det værkede helt op i armen på den gamle og straks gjorde ham ganske spagfærdig. Men da derpå den unge mand med rolig anstand førte den gamle tilbage til hans stol og med venlig bestemthed nødte ham til at tage plads, da blev den hjemvendte ganske besynderlig til mode ved at se en sådan vellykket gengivelse af sig selv, der på én gang var ham så lig og dog så såre forskellig fra ham.

Fru Regula sagde næsten ikke et ord og valgte den kloge taktik at hædre den hjemkomne på husmoderlig måde, idet hun beværtede ham rigeligt og for resten gav sig noget at bestille med at hente sin bedste vin frem og skænke i for ham. Derved blev hans forlegenhed, mens han således sad mellem sin kone og sin søn noget formindsket, og idet han udtalte sin ros over den gode vin, fandt han deri en passende overgang til at udtale den formodning, at de vel altså også måtte stå sig godt, som han til sin tilfredshed bemærkede og derigennem kom de så ind på en nærmere redegørelse for forholdene. Moder og søn søgte nu ikke at fortie eller skjule noget for ham, men betroede ham uden omsvøb eller forbehold alt, hvad der angik huset og pengeforholdene; Fritz hentede bøgerne og papirerne frem og indviede ham i det hele med en sådan klarhed og forstand, at den gamle spærrede øjnene op, forbavset over den dygtige bestyrelse af forretningen og hans families gode omstændigheder.

Imidlertid strammede han sig op og sagde:

"Nå, I sidder jo godt i det og har slået jer godt igennem verden, hvad der er mig kært. Men jeg kommer heller ikke med de tomme hænder, men har tjent mig en køn skilling ved flid og virksomhed!"

Og dermed trak han nogle kreditivbreve frem og et bælte, som var fyldt med guldpenge, hvilket han alt sammen smed på bordet, og som ganske sikkert udgjorde nogle tusind gylden eller thaler. Men han fortav viseligt, at han ikke havde erhvervet sig denne sum lidt efter lidt ved ihærdig arbejden, men derimod på én gang ved et lykketræf, efter at han først længe kummerligt nok havde strejfet om i alle de nordamerikanske stater.

"Dette," sagde han, "vil vi nu straks stikke i forretningen og så arbejde den fremad med forenede kræfter, for jeg har svær lyst til atter at tage fat her, nu da det går, og lære de slyngler, som den gang drev mig herfra, noget andet."

Men hans søn skænkede roligt et nyt glas vin for ham og sagde:

"Fader, jeg vil nu råde Jer til, at I for det første hviler Jer ud og nyder Jert liv i rolighed. Jeres gæld er for længst betalt, og I kan altså bruge sparepengene, som I selv har lyst, og for resten skal det ikke mangle Jer på nogen ting her hos os! Men, hvad forretningen angår, så har jeg nu arbejdet i den, fra jeg var barn, og jeg ved nu, hvad det skyldtes, at det den gang mislykkedes for Jer. Men jeg må have frie hænder, hvis det ikke igen skal gå tilbage. Hvis I skulle få lyst til at hjælpe en smule til her og der og se, hvordan det hele går, så vil det allerede være tilstrækkeligt til at fordrive Jer tiden. Men var I ikke alene min fader, men også en engel fra Himlen, så ville jeg ikke have Jer til

egentlig kompagnon, fordi I ikke har lært arbejdet, og – tilgiv mig min uhøflighed – ikke forstår det!"

Den gamle blev meget nedslået og forlegen over denne tale, men kunne intet svare på den, da den blev holdt med stor bestemthed, og han så, at hans søn nok vidste, hvad han ville. Han samlede da sine skatte sammen og gik ud at se sig om i byen. Han gik ind i forskellige værtshuse; men han fandt der en ny slægt på dagsordenen, og hans gamle kammerater var alle for længst forsvundet i mørket. Og oven i købet havde han selv fået et noget andet væsen i den tid, han havde været borte. Han havde måttet vænne sig til at drikke sit glas stående for uopholdeligt på ny at kunne skynde sig ud i trængslen og den ordknappe, raske kamp for tilværelsen. Han havde i det mindste haft lejlighed til at se et dygtigt og rastløst liv og var i det hele taget blevet så vidt amerikaniseret, at han ikke længere fandt behag i den langsommelige sidden og vrøvlen på værtshusene. Han følte, at han dog egentlig havde det bedre hjemme i sit velordnede og velforsynede hus end på disse værtshuse, og han vendte derfor uvilkårligt tilbage til sit hjem uden at vide, om han skulle slå sig til ro dér eller gå sin vej igen. Han trådte ind i stuen, som man havde overladt ham; dér kastede den aldrende mand mismodigt sin kontantbeholdning hen i en krog, satte sig på skrævs over en stol, sænkede det store, bedrøvede hoved ned på rygstødet af stolen og brast i bitter gråd.

Da trådte hans kone ind, så, at han følte sig modfalden og elendig og måtte agte disse følelser hos ham. Og nu, da hun igen kunne agte noget hos ham, vendte hendes kærlighed øjeblikkelig tilbage. Hun talte ikke med ham, men blev den

øvrige del af dagen i værelset, ordnede først et og andet til hans bekvemmelighed og satte sig så i tavshed med sit strikketøj hen ved vinduet, hvorved der da lidt efter lidt kom en samtale i gang mellem de længe adskilte ægtefolk. Hvad der blev talt, ville det være vanskeligt at gengive; men de blev begge lettere om hjertet, og den gamle herre fandt sig uden modsigelse i at gå lidt i skole hos sin velopdragne søn, og denne ledede ham og viste ham til rette uden nogensinde at gøre sig skyldig i en tilsidesættelse af den sønlige ærbødighed. Men dette sælsomme kursus blev ikke en gang videre langt, og dog nåede den gamle endnu at blive en ret sindig og brugbar deltager i arbejdet, og tog han sig end mange små pauser og udflugter, så tilføjede han dog ikke derved sin familie skam eller tab. De levede nu alle samdrægtigt sammen i tilfredshed og velstand, og fru Amrains blod rørte sig så kraftigt i dette hus, at også Fritz' talrige børn blev sikret mod undergang. Og da hun døde, udstrakte hun sig stolt endnu i døden, og aldrig havde man ved en kvindelig ligbegængelse set så lang en kiste eller én der gemte så ædelt et lig blive båret ind i Seldwyla kirke.

Om "Fru Regel Amrain og hendes yngste søn"

Forfatter: Gottfried Keller (1819-1890).
Org.udgave: *Frau Regel Amrain und ihr Jüngster.* Berliner Volks-Zeitung 1855; bogudgave som en del af *Die Leute von Seldwyla*, Verlag Friedrich Vieweg und Sohn, Braunschweig 1856.
Denne udgave baseret på: *Folkene i Seldwyla.* Fortællinger af Gottfried Keller. Oversættelsen ved Alfred Ipsen. Andr. Schous Forlag, København 1883.
Oversætter: Alfred Ipsen (1852-1922).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Albert Samuel Anker (1831-1910): *Die ältere Schwester* (ca. 1889).

ISBN 978-87-7628-113-7
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-367-5 (Ølstykke 2014).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Indhold

Forside
Ophavsret og brugsbetingelser
Fru Regel Amrain og hendes yngste søn
Om "Fru Regel Amrain og hendes yngste søn"